

Europees Justitieel Netwerk - België

EUR-Alert!¹ 2017/3

- I. **Themanummer: De nieuwe Insolventieverordening – enkele aandachtspunten voor de Belgische rechter**

- II. **Overzicht van EU-wetgeving, rechtspraak en hangende zaken van het Hof van Justitie van de EU van januari tot en met juni 2017**

A. Wetgeving

B. Rechtspraak

Burgerlijk en Gerechtelijk Recht

Strafrecht

Handelsrecht, Financieel en Economisch Recht

Sociaal recht

Fiscaal recht

Staatsrecht en bestuursrecht

¹ EUR-Alert! komt tot stand dankzij de medewerking van magistraten bij het Hof van Cassatie en Belgische leden van het Europees Justitieel Netwerk in burgerlijke en handelszaken (EJN - https://e-justice.europa.eu/content_ejn_in_civil_and_commercial_matters-21-nl.do). De leden van het redactiecomité zijn Amaryllis Bossuyt, Ilse Couwenberg, Beatrijs Deconinck, Claudia Kohnen en Ivan Verougstraete.

EUR-Alert! is opgesteld op basis van de selectie van EU wetgeving en rechtspraak voor de Larquier Wetboeken. De EUR-Alert!-themanummers zijn te raadplegen op <http://www.igo-ijf.be/nl/euralert>.

Copyright © 2017 EUR-Alert!-redactie – Verdere verspreiding voor niet commercieel gebruik toegestaan mits bronvermelding. Alle rechten overigens voorbehouden.

I. Themanummer: De nieuwe Insolventieverordening - Grensoverschrijdende insolventie: enkele aandachtspunten voor de Belgische rechter ²

A. Inleiding

Met de Verordening nr. 1346/2000 van de Raad van 29 mei 2000 betreffende insolventieprocedures, in werking getreden op 31 mei 2002, leverde de Europese wetgever een essentieel instrument voor de afwikkeling van grensoverschrijdende insolventieprocedures. Na vijftien jaar bleek de Verordening toe aan vernieuwing. De Verordening nr. 2015/848 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2015 betreffende insolventieprocedures, die Verordening nr. 1346/2000 intrekt en van toepassing is op procedures geopend na 26 juni 2017, wijzigt op enkele essentiële punten het bestaande juridische kader.

Een eerste deel staat stil bij de *basics* van de Insolventieverordening: wanneer is sprake van grensoverschrijdende insolventie? Wanneer is de Belgische rechter bevoegd? Welk recht dient de Belgische rechter toe te passen? Vervolgens wordt stilgestaan bij de meest essentiële wijzigingen die Verordening nr. 2015/848 met zich mee brengt.

Voor meer uitgebreide besprekingen verwijs ik de lezer naar:

- F. PARREIN en I. VEROUGSTRAETE in I. COUWENBERG e.a., *Internationaal privaatrecht. Duiding 2014*, p. 518-622 (m.b.t. de oude Insolventieverordening)
- V. MARQUETTE, "Le règlement n° 2015/848 relatif aux procédures d'insolvabilité: les principales innovations en matière d'insolvabilité communautaire", *TBH 2017/1*, p. 7-33 (m.b.t. de nieuwe Insolventieverordening).

B. De *basics*: Wat? Wanneer? Welk recht?

1. Wat is grensoverschrijdende insolventie?

Insolventieverordening nr. 1346/2000 was van toepassing op collectieve procedures die op de insolventie van de schuldenaar berusten en ertoe leiden dat die het beheer en de beschikking over zijn vermogen geheel of gedeeltelijk verliest en dat een curator wordt aangewezen.

In Bijlage A bij de Insolventieverordening werden de collectieve procedures in een exhaustieve lijst opgesomd. Voor België ging het, vanaf 8 juli 2011, onder meer om het faillissement, de collectieve schuldenregeling en de vrijwillige en gerechtelijke vereffening.

Essentieel is uiteraard een grensoverschrijdend element. Louter "interne" insolventieprocedures worden beheerst door het nationale recht van de Lidstaat. Het grensoverschrijdend karakter mag niet al te restrictief worden opgevat. Opdat het systeem van de Insolventieverordening moet worden toegepast, volstaat het dat één relevant aanknopingspunt betrekking heeft op een andere Lidstaat (vb. een goed van de schuldenaar waarop een schuldeiser een recht wil doen

² Tekst opgesteld door Floris Parrein, referendaris bij het Hof van Cassatie.

gelden, bevindt zich in een andere Lidstaat; een schuldeiser is gevestigd in een andere Lidstaat...)³.

2. Wanneer is de Belgische rechter bevoegd?

Voor een genuanceerd antwoord op de vraag wanneer de Belgische rechter bevoegd is inzake grensoverschrijdende insolventie, moet een onderscheid worden gemaakt tussen de hoofdinsolventieprocedure en de territoriale (secundaire) procedure:

- Een hoofdinsolventieprocedure wordt geopend in de Lidstaat waar de schuldenaar het centrum van zijn voornaamste belangen heeft. Het gaat om de plaats waar hij gewoonlijk het beheer over zijn belangen voert en die als zodanig voor derden herkenbaar is.
- Een territoriale procedure kan worden geopend in een lidstaat waar de schuldenaar over een vestiging beschikt. Een vestiging is een plaats, die verschilt van het centrum van de voornaamste belangen, waar de schuldenaar met behulp met mensen en goederen een activiteit uitoefent die niet van tijdelijke aard is.
- Belangrijk onderscheid tussen beide procedures betreft de goederen die het voorwerp zijn van de procedures: een hoofdinsolventieprocedure omvat alle activa binnen de Europese Unie, terwijl een territoriale procedure enkel de activa vat die in de Lidstaat van de vestiging gelegen zijn.

Is het centrum van de voornaamste belangen van de schuldenaar in België gelegen, dan kan de Belgische rechter een hoofdinsolventieprocedure openen. Is dat niet het geval, dan kan hooguit een territoriale procedure worden gestart, mits de schuldenaar over een Belgische vestiging beschikt.

3. Welk recht moet de Belgische rechter toepassen?

Wordt een (hoofd- of territoriale)procedure in België geopend, dan past de Belgische rechter in de regel Belgisch recht toe. Dit recht (*lex concursus*) bepaalt onder meer onder welke voorwaarden de procedure wordt geopend, hoe de procedure verloopt en hoe ze wordt beëindigd (art. 7 Verordening nr. 2015/848).

Ter bescherming van rechtszekerheid en lokale belangen, gelden uitzonderingen op dit principe onder meer voor:

- zakelijke rechten van derden (art. 5 Verordening nr. 1346/2000; art. 8 Verordening nr. 2015/848);
- arbeidsovereenkomsten (art. 10 Verordening nr. 1346/2000; art. 13 Verordening nr. 2015/848);
- aan registratie onderworpen rechten (art. 11 Verordening nr. 1346/2000; art. 14 Verordening nr. 2015/848).

C. Verordening nr. 2015/848: belangrijkste aandachtspunten

Met Verordening nr. 2015/848 beoogt de Europese wetgever verschillende doelstellingen: (1) de uitbreiding van het toepassingsgebied van de Insolventieverordening; (2) het verduidelijken van de regels m.b.t. het lokaliseren van het centrum van de voornaamste belangen; (3) het verscherpen van de strijd tegen *forum shopping*; (4) het vermijden van secundaire insolventieprocedures; het invoeren van enkele nieuwe regels, onder meer (5) inzake

³ Heeft een insolventieprocedure een grensoverschrijdend karakter m.b.t. een niet-Lidstaat van de Unie, dan worden de internationaal privaatrechtelijke aspecten niet bepaald door de Insolventieverordening, maar door andere IPR-instrumenten, zoals het Belgische IPR-Wetboek.

vennootschapsgroepen en de samenwerking tussen de actoren in de verschillende insolventieprocedures en (6) inzake de insolventieregisters.

1. *Uitbreiding van het toepassingsgebied*

Het toepassingsgebied van de Insolventieverordening wordt uitgebreid tot die procedures die zijn gericht op het herstel, de schuldaanpassing, de reorganisatie, of liquidatie van de schuldenaar. Bedoeld worden de procedures die de redding van economisch levensvatbare maar in moeilijkheden verkerende ondernemingen bevorderen.

Concreet betekent dit dat lijst A voor wat België betreft wordt uitgebreid tot onder meer de gerechtelijke reorganisatie door minnelijk akkoord.

2. *Verduidelijking van de regels m.b.t. het centrum van de voornaamste belangen*

Reeds onder de oude Insolventieverordening bestond voor vennootschappen en rechtspersonen een weerlegbaar vermoeden: de plaats van de statutaire zetel wordt vermoed het centrum van de voornaamste belangen te zijn. Dit weerlegbaar vermoeden blijft behouden onder de Verordening nr. 2015/848.

Nieuw is een (weerlegbaar) vermoeden dat van toepassing is op natuurlijke personen: tot bewijs van het tegendeel wordt een natuurlijke persoon die als zelfstandige een bedrijfs- of een beroepsactiviteit uitoefent, vermoed het centrum van zijn voornaamste belangen te hebben op de plaats van zijn hoofdvestiging. Voor andere natuurlijke personen wordt het centrum van de voornaamste belangen vermoed samen te vallen met hun gebruikelijke verblijfplaats.

3. *De strijd tegen forum shopping*

Sommige debiteurs proberen een hoofdprocedure geopend te krijgen in een jurisdictie met een voor hen gunstige *lex concursus*. De strijd tegen dergelijke *forum shopping* wordt door de Europese wetgever gevoerd aan de hand van enkele procedurele regels, alsook door de invoering van uitzonderingen op het hierboven beschreven vermoeden inzake de ligging van het centrum van de voornaamste belangen:

- Procedureel – De rechter bij wie een insolventieprocedure wordt aangevraagd, is verplicht ambtshalve te onderzoeken of hij bevoegd is. Zo dient hij ambtshalve te onderzoeken of het centrum van de voornaamste belangen van de schuldenaar, dan wel zijn vestiging, binnen zijn rechtsgebied bevindt. Geven de omstandigheden van de zaak aanleiding tot twijfel over zijn bevoegdheid, dan dient de rechter de schuldenaar ertoe te verplichten aanvullend bewijs m.b.t. zijn beweringen voor te leggen.
- Uitzonderingen op het vermoeden – Het vermoeden dat het centrum van de voornaamste belangen van een rechtspersoon, resp. natuurlijke persoon/zelfstandige samenvalt met zijn statutaire zetel, resp. hoofdvestiging (*supra*, nr. 6 en 7) geldt alleen indien de statutaire zetel/hoofdvestiging in de drie maand voorafgaand aan het aanvragen van de insolventieprocedure niet naar een andere lidstaat werd verplaatst. Dit betekent niet dat wanneer van zulke verplaatsing sprake is, de rechter het centrum van de voornaamste belangen niet meer kan situeren op de statutaire zetel/hoofdvestiging; wel wordt bij zo'n "verdachte verhuisoperatie" de bewijslast gewijzigd.

4. Vermijden van secundaire insolventieprocedures

Heeft een schuldenaar zijn centrum van de voornaamste belangen in lidstaat A, dan kan in lidstaat B hooguit een territoriale procedure worden geopend als hij in die lidstaat over een vestiging beschikt. Zulke procedure wordt een “secundaire insolventieprocedure” genoemd, omdat zij in de regel niet kan voorafgaan aan de opening van een hoofdinsolventieprocedure. De secundaire insolventieprocedure vat enkel de goederen van de schuldenaar in lidstaat B (zie ook *supra*, nr. 2).

In de praktijk kan het openen van een secundaire procedure een succesvolle afwikkeling van de hoofdprocedure bemoeilijken. Daarom voorziet Verordening nr. 2015/848 enkele vernieuwingen inzake de verhouding tussen hoofd- en secundaire procedure:

- In verband met de goederen die zich bevinden in de lidstaat waar een secundaire procedure kan worden geopend, kan de insolventiefunctionaris van de hoofdprocedure de toezegging doen dat hij bij hun verdeling of tegeldemaking, de in het nationale recht van de lokale schuldeisers vervatte rechten in acht zal nemen. Op die manier kan hij de lokale schuldeisers “gerust stellen” (door hun lokale rangorde te respecteren!) en aldus de opening van een secundaire procedure vermijden.
- Indien in de hoofdprocedure een tijdelijke schorsing van een afzonderlijke executieprocedure is verleend ten behoeve van onderhandelingen tussen de schuldenaar en bepaalde schuldeisers, kan de rechter, op verzoek van de insolventiefunctionaris of de schuldenaar die zijn goederen in bezit houdt, de opening van een secundaire procedure schorsen voor een termijn van ten hoogste drie maanden.

5. Nieuwe regels inzake vennootschapsgroepen

Het gebrek aan bijzondere regels m.b.t. de insolventie van een vennootschapsgroep in de oude Insolventieverordening werd door de praktijk als hinderlijk ervaren. Het openen van een aparte procedure voor elke vennootschap maakt een efficiënte afwikkeling immers quasi onmogelijk.

Verordening nr. 2015/848 respecteert het uitgangspunt: de afzonderlijke rechtspersoonlijkheid van elke vennootschap. Niettemin voorziet de nieuwe Verordening een geheel van nieuwe regels die de samenwerking en communicatie tussen insolventiefunctionarissen en rechters moeten vorm geven.

Daarnaast zet de nieuwe Verordening in op de coördinatie tussen de verschillende procedures.

Een insolventiefunctionaris die is aangewezen in een procedure m.b.t. een vennootschap die deel uitmaakt van een groep, kan bepaalde bevoegdheden uitoefenen in de procedures m.b.t. de andere groepsleden. Zo kan hij in die andere procedures worden gehoord, of kan hij verzoeken tot de schorsing van een afwikkelingsmaatregel.

Bovendien kan een groepscoördinatieprocedure worden aangevraagd door elke insolventiefunctionaris. In die procedure stelt een coördinator een groepscoördinatieplan, waarin geschikte maatregelen voor een geïntegreerde aanpak van de af te wikkelen insolventie van de groepsleden wordt bepaald. De verschillende insolventiefunctionarissen en de coördinator werken onderling samen.

6. Insolventieregisters

Een laatste wijziging waarvan het belang in de praktijk niet kan worden overschat: Verordening 2015/848 legt de Lidstaten op om insolventieregisters in te voeren en bij te houden. In die

registers worden gegevens m.b.t. de insolventieprocedures openbaar gemaakt. Een correcte afwikkeling van een grensoverschrijdende insolventieprocedure veronderstelt uiteraard dat schuldeisers en rechters uit andere Lidstaten op de hoogte zijn van de opening van een insolventieprocedure. Door de koppeling van de verschillende nationale registers, wordt de informatiedoorstroming tussen Lidstaten gegarandeerd.

Voor België kan verwezen worden naar de Wet van 1 december 2016 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek en de faillissementswet van 8 augustus 1997 met het oog op de invoering van het Centraal Register Solvabiliteit, een geïnformateerde gegevensbank waarin een deel van het faillissementsdossier wordt opgenomen en bewaard. Deze wet wordt vervangen door boek XX van het wetboek economisch recht vanaf 1 mei 2018: vanaf dan zullen alle gegevens van alle insolventieprocedures – het volledig faillissementsdossier en het dossier van de rechterlijke reorganisatie- in het register worden opgenomen, wat vanaf dat ogenblik de koppeling zal mogelijk maken.

7. Samenwerking

Om de coördinatie tussen de met betrekking tot dezelfde schuldenaar geopende hoofdinsolventieprocedure, territoriale en secundaire insolventieprocedures te vergemakkelijken, werkt een rechter bij wie een aanvraag van een insolventieprocedure aanhangig is of die een dergelijke procedure heeft geopend, samen met iedere andere rechter bij wie een verzoek tot opening van een insolventieprocedure aanhangig is of die een dergelijke procedure heeft geopend.

Bij de uitvoering van de samenwerking kunnen de rechters, rechtstreeks onderling communiceren of elkaar rechtstreeks om gegevens of bijstand verzoeken, mits bij die communicatie de procedurele rechten van de partijen bij de procedure en de vertrouwelijkheid van de gegevens in acht worden genomen.

De samenwerking kan plaatsvinden met alle middelen die de rechter passend acht. Zij kan meer bepaald betrekking hebben op coördinatie bij de aanwijzing van de insolventiefunctionarissen, mededeling van gegevens op elke wijze die de rechter geschikt acht, coördinatie van het beheer van en het toezicht op de goederen en de onderneming van de schuldenaar, coördinatie van de hoorzittingen; coördinatie van de goedkeuring van protocollen, indien nodig.

II. Overzicht van EU-wetgeving, rechtspraak en hangende zaken van het Hof van Justitie van de EU van januari tot en met juni 2017

A. Wetgeving

- VERORDENING (EU) 2017/1001 van 14 juni 2017 inzake **het Uniemerik**, PB L 154 van 16 juni 2017

Verordening 207/2009 van 26 februari 2009 inzake het Uniemerik is herhaaldelijk en ingrijpend gewijzigd. Ter wille van de duidelijkheid en een rationele ordening van de tekst, is tot codificatie van die verordening overgegaan.

Noot: Deze verordening is in werking getreden op 6 juli 2017 en is van toepassing vanaf 1 oktober 2017.

- *UITVOERINGSVERORDENING 2017/1105 van 12 juni 2017 tot vaststelling van de formulieren als bedoeld in Verordening (EU) 2015/848 betreffende insolventieprocedures*, PB L 160 van 22 juni 2017

Om uniforme voorwaarden voor de toepassing van Verordening (EU) 2015/848 te garanderen, zijn diverse formulieren vastgesteld.

- *RICHTLIJN 2017/1132 van 14 juni 2017 aangaande bepaalde aspecten van het vennootschapsrecht*, PB L169 van 30 juni 2017

Deze richtlijn omvat een coördinatie van de Richtlijnen 82/891/EEG, 89/666/EEG, 2005/56/EG, 2009/101/EG, 2011/35/EU en 2012/30/EU. Ze voorziet in de volgende maatregelen:

- het coördineren van de waarborgen die ter bescherming van de belangen van leden en anderen door de lidstaten van vennootschappen in de zin van artikel 54, lid 2, van het Verdrag worden verlangd met betrekking tot de oprichting van naamloze vennootschappen en de instandhouding en wijziging van hun kapitaal, teneinde die waarborgen gelijkwaardig te maken;
- het coördineren van de waarborgen die ter bescherming van de belangen van leden en derden door de lidstaten van vennootschappen in de zin van artikel 54, lid 2, van het Verdrag worden verlangd met betrekking tot openbaarmaking, de geldigheid van aangegane verbintenissen en de nietigheid van vennootschappen op aandelen en vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid, teneinde die waarborgen gelijkwaardig te maken;
- de openbaarmakingsplicht voor in een lidstaat opgerichte bijkantoren van bepaalde vennootschapsvormen die onder het recht van een andere Staat vallen;
- fusies van naamloze vennootschappen;
- grensoverschrijdende fusies van kapitaalvennootschappen;
- splitsingen van naamloze vennootschappen.

- *VERORDENING (EU) 2017/1128 van 14 juni 2017 betreffende grensoverschrijdende portabiliteit van online-inhoudsdiensten in de interne markt*, PB L 168 van 30 juni 2017

Deze verordening voorziet in een gemeenschappelijke benadering in de Unie van de grensoverschrijdende portabiliteit van online-inhoudsdiensten door ervoor te zorgen dat de abonnees op portabele online-inhoudsdiensten die rechtmatig worden verstrekt in hun woonlidstaat, toegang hebben tot en gebruik kunnen maken van die diensten, wanneer zij tijdelijk in een andere lidstaat dan hun woonlidstaat aanwezig zijn.

Burgerlijk en Gerechtelijk Recht

Artikel 1 van de wet van 15 april 1958 betreffende de publiciteit inzake tandverzorging

1. Richtlijn 2005/29/EG van 11 mei 2005 betreffende oneerlijke handelspraktijken van ondernemingen jegens consumenten op de interne markt („richtlijn oneerlijke handelspraktijken”) moet aldus worden uitgelegd dat zij zich niet verzet tegen [de Belgische] wettelijke regeling, die de volksgezondheid en de waardigheid van het beroep van tandarts beschermt door alle reclame voor mond- en tandverzorging op algemene en absolute wijze te verbieden en door bepaalde vereisten van bescheidenheid voor uithangborden van tandartspraktijken vast te stellen.

2. Richtlijn 2000/31/EG van 8 juni 2000 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij, met name de elektronische handel, in de interne markt („richtlijn inzake elektronische handel”) moet aldus worden uitgelegd dat zij zich verzet tegen [de Belgische] wettelijke regeling, waarbij alle reclame voor mond- en tandverzorging op algemene en absolute wijze wordt verboden, voor zover daarbij alle commerciële communicatie via elektronische weg wordt verboden, ook die door middel van de website van een tandarts.

3. Artikel 56 VWEU moet aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen [de Belgische] wettelijke regeling, waarbij alle reclame voor mond- en tandverzorging op algemene en absolute wijze wordt verboden.

(HvJ 4 mei 2017 – Zaak C-339/15 – Vanderborght)

Verordening 4/2009 van 18 december 2008 betreffende de bevoegdheid, het toepasselijke recht, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen, en de samenwerking op het gebied van onderhoudsverplichtingen

Sub artikel 3

Artikel 8 van verordening (EG) nr. 2201/2003, en artikel 3 van verordening (EG) nr. 4/2009, dienen aldus te worden uitgelegd dat in een zaak zoals in het hoofdgeding de rechterlijke instanties van de lidstaat die een definitieve beslissing hebben gegeven inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid en de onderhoudsverplichtingen met betrekking tot een minderjarig kind, niet langer bevoegd zijn om uitspraak te doen over een verzoek tot wijziging van de bepalingen van die beslissing wanneer de gewone verblijfplaats van het kind zich bevindt op het grondgebied van een andere lidstaat. Het zijn de rechterlijke instanties van die andere lidstaat die bevoegd zijn om uitspraak te doen over dat verzoek.

(HvJ 15 februari 2017 – Zaak C-499/15 – W en V)

Verordening 805/2004 van 21 april 2004 tot invoering van een Europese executoriale titel voor niet-betwiste schuldvorderingen

Sub artikel 3

⁴ Voor een uitgebreider overzicht op trefwoorden van de rechtspraak van het Hof van Justitie van de EU (arresten en conclusies) én van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens zie “Rechtspraak Europa” op <http://europeancourts.blogspot.nl>.

1. Verordening (EG) nr. 805/2004 moet aldus worden uitgelegd dat de notarissen, wanneer zij optreden in het kader van de bevoegdheden die hun door het nationale recht zijn toebedeeld in procedures van gedwongen tenuitvoerlegging op grond van een „bewijskrachtig document”, niet onder het begrip „gerecht” vallen in de zin van deze verordening.

2. Verordening nr. 805/2004 moet aldus worden uitgelegd dat een door een notaris in Kroatië op grond van een „bewijskrachtig document” uitgevaardigd dwangbevel waartegen geen verzet is aangetekend, niet kan worden gewaarmerkt als Europese executoriale titel, aangezien het geen betrekking heeft op een niet-betwiste schuldvordering in de zin van artikel 3, lid 1, van deze verordening.

(HvJ 9 maart 2017 – zaak C-484/15 - Zulfikarpašić)

Richtlijn 85/374/EEG van 25 juli 1985 betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der lidstaten inzake de aansprakelijkheid voor producten met gebreken

Sub artikel 4

1. Artikel 4 van richtlijn 85/374/EEG moet aldus worden uitgelegd dat het niet in de weg staat aan een nationale bewijsregeling op grond waarvan de feitenrechter bij wie een vordering is ingesteld die ertoe strekt de producent van een vaccin aansprakelijk te stellen wegens een gebrek dat dit vaccin beweerdelijk vertoont, in het kader van de beoordelingsbevoegdheid waarover hij in dit verband beschikt, kan oordelen dat bepaalde feitelijke gegevens waarop verzoeker zich beroept, ernstige, precieze en met elkaar overeenstemmende aanwijzingen vormen waaruit kan worden geconcludeerd dat het vaccin een gebrek vertoont en dat er een oorzakelijk verband bestaat tussen dit gebrek en de ziekte waaraan de gelaedeerde lijdt, ook al wordt het bestaan van een verband tussen de toediening van het vaccin in kwestie en het optreden van die ziekte door medisch onderzoek bevestigd noch ontkend. De nationale rechterlijke instanties dienen er echter voor te zorgen dat de concrete wijze waarop zij die bewijsregeling toepassen, niet tot gevolg heeft dat de in artikel 4 van richtlijn 85/374 neergelegde regels inzake de bewijslast worden geschonden of dat afbreuk wordt gedaan aan de doeltreffendheid van de door deze richtlijn ingevoerde aansprakelijkheidsregeling.

2. Artikel 4 van richtlijn 85/374 moet aldus worden uitgelegd dat het in de weg staat aan een op vermoedens gebaseerde bewijsregeling volgens welke in het geval waarin het bestaan van een verband tussen de toediening van het vaccin en het optreden van de ziekte waaraan de gelaedeerde lijdt, door medisch onderzoek bevestigd noch ontkend wordt, het bestaan van een oorzakelijk verband tussen het aan een vaccin toegeschreven gebrek en de door de gelaedeerde geleden schade steeds bewezen wordt geacht wanneer er bepaalde vooraf vastgestelde feitelijke aanwijzingen van causaliteit voorhanden zijn.

(HvJ 21 juni 2017 – Zaak C-621/15 – W)

Verordening 44/2001 van 22 december 2000 en 1215/2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken

Sub artikel 1 Verordening 1215/2012

1. Artikel 1, lid 1, van verordening (EU) nr. 1215/2012 moet aldus worden uitgelegd dat een procedure van gedwongen tenuitvoerlegging die een aan een lokale overheid toebehorende onderneming tegen een in een andere lidstaat wonende natuurlijke persoon heeft ingeleid

met het oog op de inning van een onbetaald gebleven schuld die is ontstaan naar aanleiding van het parkeren op een openbare parkeerplaats waarvan de exploitatie door die overheid aan de voornoemde onderneming is gedelegeerd en die niet punitief van aard is maar de loutere tegenprestatie van een verrichte dienst vormt, binnen de werkingssfeer van deze verordening valt.

2. Verordening nr. 1215/2012 moet aldus worden uitgelegd dat de notarissen, wanneer zij optreden in het kader van de bevoegdheden die hun door het nationale recht zijn toebedeeld in procedures van gedwongen tenuitvoerlegging op grond van een „bewijskrachtig document”, niet onder het begrip „gerecht” in de zin van deze verordening vallen.

(HvJ 9 maart 2017 – zaak C-551/15- Pula Parking)

Sub artikel 7 Verordening 1215/2012

Een regresvordering tussen hoofdelijke medeschuldenaren van een kredietovereenkomst valt onder het in artikel 7, punt 1, onder b), bedoelde begrip „verbintenissen uit overeenkomst”. Een kredietovereenkomst, die is gesloten tussen een kredietinstelling en twee hoofdelijke medeschuldenaren, moet worden aangemerkt als een in artikel 7, punt 1, onder b), bedoelde „overeenkomst voor de verstrekking van diensten”.

Artikel 7, punt 1, onder b), tweede streepje, van verordening nr. 1215/2012 moet aldus worden uitgelegd dat, wanneer een kredietinstelling een krediet heeft toegekend aan twee hoofdelijke medeschuldenaren, de „plaats in een lidstaat waar de diensten volgens de overeenkomst verstrekt werden of verstrekt hadden moeten worden” in de zin van deze bepaling, tenzij anders is overeengekomen, de vestigingsplaats van deze instelling is, mede om de relatieve bevoegdheid te bepalen van de rechter bij wie de regresvordering wordt ingesteld.

(HvJ 15 juni 2017 – Zaak C-249/16 – Kareda)

Sub artikel 23 Verordening 44/2001 en artikel 25 Verordening 1215/2012

Artikel 23, lid 1, van verordening 44/2001 moet aldus worden uitgelegd dat een forumkeuzebeding in een overeenkomst tussen twee vennootschappen door de vertegenwoordigers van een van die vennootschappen niet kan worden aangevoerd ter betwisting van de bevoegdheid van een rechter om kennis te nemen van een beroep tot schadevergoeding dat ertoe strekt hen hoofdelijk aansprakelijk te stellen voor strafbare feiten die zij in de uitoefening van hun functie zouden hebben gepleegd.

(HvJ 28 juni 2017 – Zaak C-436/16 – Leventis en Vafias)

Sub artikel 27 Verordening 44/2001 en artikel 29 Verordening 1215/2012

Artikel 27, lid 1, en artikel 30, punt 1, van verordening (EG) nr. 44/2001, moeten aldus worden uitgelegd dat, bij aanhangigheid, het tijdstip waarop een procedure is ingeleid met het verzoek tot bevel van een onderzoeksmaatregel voorafgaand aan enig proces, niet het tijdstip kan vormen waarop een zaak in de zin van artikel 30, punt 1, van verordening nr. 44/2001 „geacht [wordt] te zijn aangebracht” bij een gerecht dat moet oordelen over een vordering ten gronde die aansluitend op het resultaat van deze maatregel in dezelfde lidstaat is ingesteld.

(HvJ 4 mei 2017 – Zaak C-29/16 – HanseYachts)

Verordening 1348/2000 van 29 mei 2000 en verordening 1393/2007 van 13 november 2007 inzake de betekening en de kennisgeving in de lidstaten van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke of in handelszaken

Sub artikel 8 verordening 1393/2007

Verordening (EG) nr. 1393/2007, moet aldus worden uitgelegd dat zij zich verzet tegen een nationale regeling volgens welke, in het geval waarin een gerechtelijk stuk dat is betekend aan een verweerder die verblijft op het grondgebied van een andere lidstaat, niet is gesteld in of niet vergezeld gaat van een vertaling in hetzij een taal die deze verweerder begrijpt, hetzij de officiële taal van de aangezochte lidstaat, of, indien er in die lidstaat meerdere officiële talen bestaan, de officiële taal of een van de officiële talen van de plaats waar de betekening of kennisgeving dient plaats te vinden, het ontbreken van het in bijlage II bij deze verordening opgenomen modelformulier leidt tot nietigheid van deze betekening of kennisgeving, ook indien deze nietigheid evenwel door die verweerder binnen een bepaalde termijn, dan wel reeds aan het begin van de procedure en vóór elk verweer ten gronde, moet worden ingeroepen.

Diezelfde verordening vereist daarentegen dat een dergelijk ontbreken overeenkomstig de bepalingen van die verordening moet worden hersteld door toezending aan de betrokkene van het in bijlage II bij deze verordening opgenomen modelformulier.
(HvJ 2 maart 2017 – Zaak C-354/15 – Henderson)

Sub artikel 14 verordening 1393/2007

Verordening nr. 1393/2007 moet aldus worden uitgelegd dat een betekening of kennisgeving per post van een gedinginleidend stuk geldig is, zelfs indien:

- de ontvangstbevestiging van het aangetekend schrijven dat het aan de geadresseerde ervan te betekenen stuk bevat is vervangen door een ander document, mits dat document gelijkwaardige waarborgen biedt op het gebied van informatieverstrekking en bewijs. Het staat aan de in de lidstaat van herkomst aangezochte rechter zich ervan te vergewissen dat de geadresseerde het betrokken stuk in ontvangst heeft genomen onder zodanige voorwaarden dat zijn rechten van verdediging zijn geëerbiedigd;

- het te betekenen of ter kennis te brengen stuk niet aan de geadresseerde ervan in persoon is afgegeven, voor zover het is afgegeven aan een volwassen persoon die zich in de gewone woning van deze geadresseerde bevindt en ofwel lid is van zijn familie ofwel bij hem in dienst is. Het staat in voorkomend geval aan die geadresseerde om met alle bewijsmiddelen die voor de aangezochte rechter in de lidstaat van herkomst toelaatbaar zijn aan te tonen hij daadwerkelijk geen kennis heeft kunnen nemen van de in een andere lidstaat tegen hem aangespannen gerechtelijke procedure, of niet heeft kunnen nagaan wat het onderwerp van de vordering is en op welke grond deze wordt gebaseerd, dan wel niet heeft kunnen beschikken over voldoende tijd om zijn verdediging voor te bereiden.

(HvJ 2 maart 2017 – Zaak C-354/15 – Henderson)

Strafrecht

Artikel 3, § 1, van het koninklijk besluit van 20 juli 2001 betreffende de inschrijving van voertuigen

Artikel 45 VWEU moet in die zin worden uitgelegd dat het in de weg staat aan een wettelijke regeling van [België] als die welke in het hoofdgeding aan de orde is, op grond waarvan een ingezetene werknemer een motorvoertuig waarvan hij de eigenaar is, maar dat al in een andere lidstaat is ingeschreven en is bestemd om vooral op het grondgebied van laatstgenoemde lidstaat te worden gebruikt, in eerstgenoemde lidstaat moet inschrijven.

(HvJ 31 mei 2017 – Zaak C-420/15 – U)

Verordening 2016/399 van 9 maart 2016 tot vaststelling van een communautaire code betreffende de overschrijding van de grenzen door personen (Schengengrenscore)

Sub artikel 22

Artikel 67, lid 2, VWEU alsook de artikelen 20 en 21 van verordening (EG) nr. 562/2006 verzetten zich tegen een nationale regeling waarbij aan de politiediensten van de betrokken lidstaat de bevoegdheid wordt toegekend de identiteit van iedere persoon te controleren in een gebied tot 30 km landinwaarts vanaf de landgrens van deze lidstaat met andere staten die partij zijn bij de Schengenovereenkomst, tenzij de regeling in kwestie die bevoegdheid zodanig inkadert dat de feitelijke uitoefening ervan niet hetzelfde effect kan hebben als grenscontroles. Het staat aan de verwijzende rechter om na te gaan of aan deze voorwaarde is voldaan.

Artikel 67, lid 2, VWEU alsook de artikelen 20 en 21 van verordening nr. 562/2006, verzetten zich niet tegen een nationale regeling op grond waarvan de politiediensten van de betrokken lidstaat aan boord van treinen en op de terreinen van de spoorwegen van die lidstaat de identiteit of de grensoverschrijdingsdocumenten van iedere persoon mogen controleren, alsook hem daartoe korte tijd staande mogen houden en mogen ondervragen, voor zover deze controles zijn gebaseerd op terreinkennis of op de ervaring van de grenspolitie – op voorwaarde dat de uitvoering van die controles in het nationale recht is onderworpen aan nadere regels en beperkingen die de intensiteit, de frequentie en de selectiviteit ervan regelen. Het staat aan de verwijzende rechter om na te gaan of aan deze voorwaarde is voldaan.

(HvJ 21 juni 2017 – Zaak C-9/16 – A/Duitsland)

Kaderbesluit 2002/584/JBZ van 13 juni 2002 betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten

Sub artikel 1

Kaderbesluit 2002/584 heeft geen rechtstreekse werking. Niettemin dient de bevoegde nationale rechter, met inachtneming van het gehele interne recht en onder toepassing van de daarin erkende uitleggingsmethoden, de nationale voorschriften zo veel mogelijk in het licht van de bewoordingen en het doel van dit kaderbesluit uit te leggen, wat in casu inhoudt dat de rechterlijke autoriteiten van de uitvoerende lidstaat, wanneer zij weigeren om een Europees aanhoudingsbevel ten uitvoer te leggen dat is uitgevaardigd met het oog op de overlevering van een persoon die in de uitvaardigende lidstaat bij een onherroepelijk vonnis is veroordeeld tot een vrijheidsstraf, zelf moeten garanderen dat de aan die persoon opgelegde straf daadwerkelijk ten uitvoer zal worden gelegd.

Het is een lidstaat niet toegestaan om de tenuitvoerlegging van een EAB dat is uitgevaardigd met het oog op de overlevering van een persoon die bij onherroepelijk vonnis is veroordeeld tot een vrijheidsstraf, te weigeren op de enkele grond dat deze lidstaat voornemens is om deze persoon te vervolgen voor dezelfde feiten als die welke het voorwerp van dit vonnis uitmaken.

(HvJ 29 juni 2017 - zaak C-579/15 – Popławski)

Sub artikel 15

Artikel 15, lid 1, en artikel 23 van kaderbesluit 2002/584, moeten aldus worden uitgelegd dat bij het verstrijken van de in dat artikel 23 bepaalde termijnen, die autoriteiten gehouden blijven een nieuwe datum voor overlevering vast te stellen.

(HvJ 25 januari 2017 – Zaak C-640/15 – Vilkas)

Sub artikel 23

Artikel 23, lid 3, van kaderbesluit 2002/584/JBZ, moet aldus worden uitgelegd dat, de uitvoerende en de uitvaardigende rechterlijke autoriteit op grond van deze bepaling een nieuwe datum voor overlevering vaststellen, indien de gezochte persoon door zijn herhaaldelijke verzet niet kan worden overgeleverd binnen de termijn van tien dagen te rekenen vanaf de overeenkomstig deze bepaling vastgestelde eerste nieuwe datum voor overlevering, mits dit verzet, wegens uitzonderlijke omstandigheden, voor deze autoriteiten niet voorzienbaar was en de gevolgen van dat verzet ondanks alle door deze autoriteiten genomen voorzorgsmaatregelen niet konden worden vermeden, hetgeen ter beoordeling van de verwijzende rechterlijke instantie staat.

(HvJ 25 januari 2017 – Zaak C-640/15 – Vilkas)

Kaderbesluit 2008/909/JBZ van 27 november 2008 inzake de toepassing van het beginsel van wederzijdse erkenning op strafvonnissen waarbij vrijheidsstraffen of tot vrijheidsbeneming strekkende maatregelen zijn opgelegd, met het oog op de tenuitvoerlegging ervan in de Europese Unie

Sub artikelen 7 en 9

Artikel 7, lid 3, en artikel 9, lid 1, onder d), van kaderbesluit 2008/909/JBZ dienen aldus worden uitgelegd dat moet worden aangenomen dat aan de voorwaarde van dubbele strafbaarheid is voldaan wanneer de feitelijke elementen die de oorsprong vormen van het strafbare feit, zoals die zijn weergegeven in het door de bevoegde autoriteit van de beslissingsstaat uitgesproken vonnis, als zodanig ook op het grondgebied van de tenuitvoerleggingsstaat strafrechtelijk hadden kunnen worden bestraft, indien zij op dat grondgebied zouden hebben plaatsgevonden.

(HvJ 11 januari 2017 – zaak C-289/15 – Jozef Grundza)

Sub artikel 28

Artikel 28, lid 2, eerste volzin, van kaderbesluit 2008/909/JBZ, dient aldus te worden uitgelegd dat het slechts ziet op vonnissen die onherroepelijk zijn geworden vóór de door de betrokken lidstaat aangegeven datum.

(HvJ 25 januari 2017 – Zaak C-582/15 – van Vemde)

Handelsrecht, Financieel en Economisch Recht

Richtlijn 2001/29/EG van 22 mei 2001 betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij

Sub artikel 3

Het begrip „mededeling aan het publiek” in de zin van artikel 3, lid 1, van richtlijn 2001/29/EG moet aldus worden uitgelegd dat het van toepassing is op de verkoop van een mediaspeler, waarop vooraf add-ons zijn geïnstalleerd die op internet beschikbaar zijn en hyperlinks bevatten naar voor het publiek vrij toegankelijke websites waarop

auteursrechtelijk beschermde werken zonder toestemming van de rechthebbenden beschikbaar zijn gesteld.

(HvJ 26 april 2017 - zaak C-527/15 – Stichting Brein)

Sub artikel 5

Artikel 5, leden 1 en 5, van richtlijn 2001/29 moet aldus worden uitgelegd dat een handeling bestaande in de tijdelijke reproductie, op een mediaspeler, van een auteursrechtelijk beschermd werk dat is verkregen bij het streamen van een website van een derde waarop dit werk zonder toestemming van de houder van het auteursrecht wordt aangeboden, niet voldoet aan de in deze bepaling gestelde voorwaarden.

(HvJ 26 april 2017 - zaak C-527/15 – Stichting Brein)

Sub artikel 9

Artikel 9 van richtlijn 2001/29/EG, meer in het bijzonder het begrip „toegang tot de kabel van omroepdiensten”, moet aldus worden uitgelegd dat deze bepaling zich niet uitstrekt tot, en ingevolge deze bepaling niet is toegestaan, een nationaal voorschrift op grond waarvan het auteursrecht niet wordt geschonden in geval van rechtstreekse wederdoorgifte per kabel, daaronder begrepen in voorkomend geval via internet, in het gebied van de oorspronkelijke uitzending, van werken die worden uitgezonden op televisiezenders waarop openbardienstverplichtingen rusten.

(HvJ 1 maart 2017 – Zaak C-275/15 – ITV Broadcasting)

Richtlijn 2004/48/EG van 29 april 2004 betreffende de handhaving van intellectuele-eigendomsrechten

Sub artikel 8

Artikel 8, lid 1, van richtlijn 2004/48/EG moet aldus worden uitgelegd dat deze bepaling van toepassing is op een situatie waarin een verzoekende partij na de definitieve beëindiging van een gerechtelijke procedure waarin is geoordeeld dat inbreuk is gemaakt op een intellectuele-eigendomsrecht, in een afzonderlijke gerechtelijke procedure verzoekt om informatie over de herkomst en de distributiekanaal van de goederen of diensten waarmee op dat recht inbreuk wordt gemaakt.

(HvJ 18 januari 2017 – Zaak C-427/15 – NEW WAVE)

Sub artikel 13

Artikel 13 van richtlijn 2004/48/EG verzet zich niet tegen een nationale regeling volgens welke de houder van een intellectuele-eigendomsrecht waarop inbreuk is gemaakt, van de inbreukmaker hetzij vergoeding van de door hem geleden schade kan verlangen, hetzij – zonder dat hij de feitelijke schade hoeft aan te tonen – betaling kan vorderen van een bedrag ter hoogte van tweemaal de passende vergoeding die verschuldigd zou zijn geweest indien toestemming was verleend om het betrokken werk te gebruiken.

(HvJ 25 januari 2017 – Zaak C-367/15 – Stowarzyszenie Oławska Telewizja Kablowa)

Richtlijn 2006/115/EG van 12 december 2006 betreffende het verhuurrecht, het uitleenrecht en bepaalde naburige rechten op het gebied van intellectuele eigendom

Sub artikel 8

Artikel 8, lid 3, van richtlijn 2006/115/EG moet aldus worden uitgelegd dat de mededeling van televisie- en radio-uitzendingen door middel van in hotelkamers aanwezige televisietoestellen geen mededeling vormt die wordt verricht op een tegen betaling van een toegangsprijs voor het publiek toegankelijke plaats.
(HvJ 16 februari 2017 – Zaak C-641/15 – Verwertungsgesellschaft Rundfunk)

Verordening 2015/848 van 20 mei 2015 en Verordening 1346/2000 van 29 mei 2000 betreffende insolventieprocedures

Sub artikel 13 Verordening 1346/2000 en Sub artikel 16 Verordening 2015/848

1. Artikel 13 van verordening (EG) nr. 1346/2000 moet aldus worden uitgelegd dat de vorm waarin en de termijn waarbinnen diegene die voordeel heeft getrokken uit een voor het geheel van schuldeisers nadelige handeling, een exceptie op grond van dit artikel moet opwerpen om zich te verzetten tegen een vordering tot herroeping van die handeling volgens de bepalingen van de lex fori concursus, en de vraag of dit artikel ook ambtshalve mag worden toegepast door de bevoegde rechter, in voorkomend geval buiten de termijn waarover de betrokken partij beschikt, een zaak zijn van het procesrecht van de lidstaat op het grondgebied waarvan het geding aanhangig is. Dat recht mag evenwel niet ongunstiger zijn dan het recht dat voor soortgelijke situaties naar nationaal recht geldt (gelijkwaardigheidsbeginsel) en mag de uitoefening van de door het Unierecht verleende rechten niet in de praktijk onmogelijk of uiterst moeilijk maken (doeltreffendheidsbeginsel), hetgeen de verwijzende rechter dient na te gaan.

2. Artikel 13 van verordening nr. 1346/2000 moet aldus worden uitgelegd dat de partij op wie de bewijslast rust, moet bewijzen dat, wanneer de lex causae voorziet in de mogelijkheid om een als nadelig aangemerkte handeling te bestrijden, in concreto niet is voldaan aan de voorwaarden om een tegen die handeling ingesteld beroep te kunnen toewijzen, die verschillen van die van de lex fori concursus.

3. Artikel 13 van verordening nr. 1346/2000 kan geldig worden ingeroepen wanneer de contractspartijen, die zijn gevestigd in dezelfde lidstaat op het grondgebied waarvan zich ook alle overige relevante aanknopingspunten van de betrokken situatie bevinden, het recht van een andere lidstaat hebben aangewezen als het recht dat op de overeenkomst van toepassing is, mits die partijen dat recht niet op bedrieglijke of onrechtmatige wijze hebben gekozen, hetgeen de verwijzende rechter dient na te gaan.

(HvJ 8 juni 2017 – Zaak C-54/16 – Vinyls Italia)

Richtlijn 86/653/EEG van 18 december 1986 – Zelfstandige handelsagenten, coördinatie wetgeving Lid-Staten

Sub artikel 11

Artikel 11, lid 1, eerste streepje, van richtlijn 86/653/EEG van 18 december 1986 betreffende zelfstandige handelsagenten heeft niet alleen betrekking op gevallen van volledige niet-uitvoering van de overeenkomst tussen de principaal en de derde maar ook op gevallen waarin deze overeenkomst niet volledig is uitgevoerd, bijvoorbeeld wanneer het aantal beoogde transacties niet is bereikt of de duur van deze overeenkomst niet wordt nageleefd. Een beding in een handelsagentuurovereenkomst op grond waarvan de agent een evenredig deel van zijn provisie moet terugbetalen indien de overeenkomst tussen de principaal en de derde niet volledig is uitgevoerd, is geen „afwijking ten nadele van de handelsagent” in de zin van dit artikel 11, lid 3, indien het terug te betalen deel van de provisie evenredig is aan de

mate van niet-uitvoering van deze overeenkomst en op voorwaarde dat deze niet-uitvoering niet terug te voeren is op omstandigheden die aan de principaal te wijten zijn. Het begrip „omstandigheden die aan de principaal te wijten zijn” heeft niet enkel betrekking op de juridische gronden die rechtstreeks tot de beëindiging van de overeenkomst tussen de principaal en de derde hebben geleid maar ziet op alle aan de principaal te wijten juridische en feitelijke omstandigheden die aan de niet-uitvoering van deze overeenkomst ten grondslag liggen.

(HvJ 17 mei 2017 – Zaak C-48/16 – ERGO Poist’ovňa)

Richtlijn 2007/64/EG van 13 november 2007 betreffende betalingsdiensten in de interne markt

Sub artikel 41

Artikel 41, lid 1, en artikel 44, lid 1, van richtlijn 2007/64/EG moeten aldus worden uitgelegd dat wijzigingen van de in artikel 42 van deze richtlijn vermelde informatie en voorwaarden en de wijzigingen van het raamcontract die door de aanbieder van een betalingsdienst aan de gebruiker van die dienst worden meegedeeld via een mailbox die een onderdeel vormt van een e-bankingwebsite, slechts kunnen worden geacht op een duurzame drager te zijn verstrekt in de zin van deze bepalingen, indien aan twee voorwaarden is voldaan:

- deze website biedt de gebruiker de mogelijkheid om de aan hem persoonlijk gerichte informatie op zodanige wijze op te slaan dat deze gedurende een passende termijn kan worden geraadpleegd en ongewijzigd kan worden gereproduceerd, zonder dat de aanbieder of een andere professional de inhoud ervan eenzijdig kan wijzigen, en

- indien de betalingsdienstgebruiker slechts kennis kan nemen van deze informatie door die website te raadplegen, moet de betalingsdienstaanbieder, wanneer hij de informatie meedeelt, ook een actieve gedraging stellen om deze gebruiker op de hoogte te stellen van het feit dat er een bericht voor hem is en dat hij het op die website kan raadplegen.

Indien de betalingsdienstgebruiker slechts kennis kan nemen van de bedoelde informatie door een dergelijke website te raadplegen, wordt die informatie hem louter ter beschikking gesteld in de zin van artikel 36, lid 1, eerste volzin, van richtlijn 2007/64, zoals gewijzigd bij richtlijn 2009/111, wanneer de mededeling ervan niet gepaard gaat met een dergelijke actieve gedraging van de betalingsdienstaanbieder.

(HvJ 25 januari 2017 – Zaak C-375/15 – BAWAG)

Ordonnantie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 27 april 1995 betreffende de taxidiensten en de diensten voor het verhuren van voertuigen met chauffeur

Sub artikel 3

Artikel 96, lid 1, VWEU moet aldus worden uitgelegd dat het geen toepassing vindt op beperkingen die aan aanbieders van taxidiensten worden opgelegd, zoals de in het hoofdgeding aan de orde zijnde beperkingen. Verweerders werd verweten passagiers met dezelfde bestemming (luchthaven Charleroi) te groeperen, een prijsstelling voor de dienst per passagier en niet per voertuig te hanteren, en gebruik te maken van ronselpraktijken.

(HvJ 15 maart 2017 – Zaak C-253/16 – Flibtravel International en Leonard Travel International)

Verordening 561/2006 van 15 maart 2006 tot harmonisatie van bepaalde voorschriften van sociale aard voor het wegvervoer

Sub artikel 3

Artikel 3, onder a), van verordening (EG) nr. 561/2006, alsmede artikel 2, punt 3, van verordening (EG) nr. 1073/2009 van 21 oktober 2009 tot vaststelling van gemeenschappelijke regels voor toegang tot de internationale markt voor touringcar- en autobusdiensten moeten aldus worden uitgelegd dat door een werkgever voor zijn werknemers georganiseerd vervoer naar en van het werk over een traject van niet meer dan 50 km onder de uitzondering van artikel 3, onder a), van verordening nr. 561/2006 valt, volgens welke die verordening niet van toepassing is op een dergelijke vervoersdienst. (HvJ 2 maart 2017 – Zaak C-245/15 – Casa Noastră)

Verordening 261/2004 van 11 februari 2004 tot vaststelling van gemeenschappelijke regels inzake compensatie en bijstand aan luchtreizigers bij instapweigering en annulering of langdurige vertraging van vluchten

Sub artikel 5

- 1. Artikel 5, lid 3, van verordening (EG) nr. 261/2004, gelezen in het licht van overweging 14 van verordening nr. 261/2004, moet aldus worden uitgelegd dat een aanvaring tussen een luchtvaartuig en een vogel onder het begrip „buitengewone omstandigheden” in de zin van die bepaling valt.
- 2. Artikel 5, lid 3, van verordening nr. 261/2004, gelezen in het licht van overweging 14 ervan, moet aldus worden uitgelegd dat de annulering of langdurige vertraging van een vlucht niet het gevolg van buitengewone omstandigheden is wanneer die annulering of vertraging voortvloeit uit het feit dat een luchtvaartmaatschappij een deskundige van haar keuze inschakelt om de vanwege een aanvaring met een vogel vereiste veiligheidsinspecties nogmaals uit te voeren nadat deze reeds zijn uitgevoerd door een op basis van de toepasselijke regelgeving bevoegde deskundige.
- 3. Artikel 5, lid 3, van verordening nr. 261/2004, gelezen in het licht van overweging 14 ervan, moet aldus worden uitgelegd dat de „redelijke maatregelen” die een luchtvaartmaatschappij moet nemen om de risico’s van een aanvaring met een vogel te verkleinen of zelfs weg te nemen en zich op die manier te bevrijden van haar verplichting om de passagiers op grond van artikel 7 van verordening nr. 261/2004 te compenseren, mede de inzet omvatten van preventieve controlemaatregelen ten aanzien van die vogels, mits deze luchtvaartmaatschappij met name uit technisch en administratief oogpunt daadwerkelijk in staat is die maatregelen te nemen, die maatregelen van haar geen onaanvaardbare offers verlangen uit het oogpunt van de mogelijkheden van haar onderneming, en deze luchtvaartmaatschappij heeft aangetoond dat die maatregelen voor de vlucht waarvoor de aanvaring met een vogel gevolgen heeft gehad, daadwerkelijk zijn genomen. Het is aan de verwijzende rechter om zich ervan te vergewissen dat aan deze voorwaarden is voldaan.
- 4. Artikel 5, lid 3, van verordening nr. 261/2004, gelezen in het licht van overweging 14 ervan, moet aldus worden uitgelegd dat, in geval een vlucht een aankomstvertraging van drie uur of meer heeft opgelopen die niet alleen is veroorzaakt door een buitengewone omstandigheid die niet kon worden voorkomen met aan de situatie aangepaste maatregelen en ten aanzien waarvan de luchtvaartmaatschappij alle redelijke maatregelen heeft getroffen om de gevolgen ervan te ondervangen, maar ook door een andere omstandigheid die niet tot deze categorie behoort, de vertraging die valt toe te rekenen aan die eerste omstandigheid moet worden afgetrokken van de totale duur van de aankomstvertraging van de betrokken vlucht, om zodoende te kunnen beoordelen of

voor de aankomstvertraging van die vlucht compensatie moet worden betaald overeenkomstig artikel 7 van die verordening.

(HvJ 4 mei 2017 – Zaak C-315/15 – Pešková en Peška)

- Artikel 5, lid 1, onder c), en artikel 7 van verordening (EG) nr. 261/2004 dienen aldus te worden uitgelegd dat de luchtvaartmaatschappij die de vlucht uitvoert, verplicht is de compensatie te betalen waarin bij die bepalingen is voorzien in het geval dat de vlucht wordt geannuleerd en de passagier hierover niet ten minste twee weken voor de geplande vertrektijd is geïnformeerd, ook wanneer de luchtvaartmaatschappij de reisagent via wie de vervoersovereenkomst met de betrokken passagier is aangegaan ten minste twee weken voor die tijd heeft geïnformeerd over die annulering, maar de reisagent de passagier daarover niet binnen deze termijn heeft geïnformeerd.

(HvJ 11 mei 2017 - zaak C-302/16 – Krijgsman)

Richtlijn 2011/83/EU van 25 oktober 2011 betreffende consumentenrechten

Sub artikel 21

Het begrip „basistarief”, als bedoeld in artikel 21 van richtlijn 2011/83/EU, moet aldus worden uitgelegd dat de kosten van een oproep over een gesloten overeenkomst naar een door een handelaar opengestelde servicelijn niet meer mogen bedragen dan de kosten van een oproep naar een gewoon vast geografisch of mobiel nummer. Voor zover deze limiet in acht wordt genomen, is het irrelevant of de betrokken handelaar winst haalt uit deze servicelijn.

(HvJ 2 maart 2017 – Zaak C-568/15 – Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs Frankfurt am Main)

Richtlijn 2006/114/EG van 12 december 2006 inzake misleidende reclame en vergelijkende reclame

Sub artikel 4

Artikel 4, onder a) en c), van richtlijn 2006/114/EG, gelezen in samenhang met artikel 7, leden 1 tot en met 3, van richtlijn 2005/29/EG dient aldus te worden uitgelegd dat als ongeoorloofd kan worden aangemerkt, een reclameboodschap, waarin de prijzen worden vergeleken van winkels van verschillende omvang of van een verschillend type, wanneer deze winkels behoren tot bedrijven die elk een reeks winkels van verschillende omvang en type bezitten en de adverteerder de prijzen die worden toegepast in de winkels van grotere omvang of een groter type van zijn distributieketen vergelijkt met die welke zijn genoteerd in de winkels van kleinere omvang of een kleiner type van de concurrerende ketens, tenzij de consument er in de reclameboodschap zelf duidelijk van op de hoogte wordt gebracht dat het een vergelijking betreft van de prijzen die worden toegepast in de winkels van grotere omvang of een groter type van de adverteerder en de prijzen die zijn genoteerd in de winkels van kleinere omvang of een kleiner type van de concurrerende bedrijven.

(HvJ 8 februari 2017 – Zaak C-562/15 – Carrefour Hypermarchés)

Richtlijn 2002/22/EG van 7 maart 2002 inzake de universele dienst en gebruikersrechten met betrekking tot elektronischecomunicatienetwerken en -diensten (Universeledienstrichtlijn)

Sub artikel 22

1. Artikel 25, lid 2, van richtlijn 2002/22/EG, zoals gewijzigd bij richtlijn 2009/136/EG, moet aldus worden uitgelegd dat onder het begrip „verzoeken” in dat artikel ook wordt begrepen het verzoek van een onderneming die is gevestigd in een andere lidstaat dan die waarin de ondernemingen zijn gevestigd die telefoonnummers aan abonnees toekennen, en die verzoekt om de relevante informatie waarover deze ondernemingen beschikken, ten behoeve van het verstrekken van openbare telefooninlichtingendiensten en telefoongidsen in deze lidstaat en/of in andere lidstaten.

2. Artikel 25, lid 2, van richtlijn 2002/22, zoals gewijzigd bij richtlijn 2009/136, moet aldus worden uitgelegd dat het zich ertegen verzet dat een onderneming die telefoonnummers aan abonnees toekent en krachtens de nationale regeling verplicht is toestemming te vragen van deze abonnees voor het gebruik van de hen betreffende gegevens ten behoeve van het verstrekken van telefooninlichtingendiensten en telefoongidsen, dit verzoek zodanig formuleert dat die abonnees in hun toestemming voor dat gebruik differentiëren naargelang van de lidstaat waarin de ondernemingen die de in deze bepaling bedoelde informatie zouden kunnen vragen, deze diensten aanbieden.

(HvJ 15 maart 2017 – Zaak C-536/15 – Tele2)

Richtlijn 2005/29/EG oneerlijke handelspraktijken van 11 mei 2005

Sub artikel 7

Artikel 7, lid 4, van richtlijn 2005/29/EG, moet aldus worden uitgelegd dat met een reclameadvertentie die onder het begrip „uitnodiging tot aankoop” in de zin van die richtlijn valt, aan de in die bepaling voorziene informatieverplichting kan worden voldaan. Het staat aan de verwijzende rechter om, per geval, na te gaan of de beperkingen qua ruimte in de reclametekst rechtvaardigen dat informatie over de leverancier uitsluitend op het onlineverkoopplatform ter beschikking wordt gesteld, en voorts, in voorkomend geval, of de door artikel 7, lid 4, onder b), van die richtlijn vereiste informatie inzake het onlineverkoopplatform eenvoudig en snel wordt meegedeeld.

(HvJ 30 maart 2017 – Zaak C-146/16 – Verband Sozialer Wettbewerb)

Verordening 207/2009 van 26 februari 2009 en VERORDENING (EU) 2017/1001 van 14 juni 2017 inzake het Uniemerk

Sub artikel 15 verordening 207/2009 en 18 verordening 2017/1001 van 14 juni 2017 inzake het Uniemerk

Artikel 15, lid 1, van verordening (EG) nr. 207/2009 moet aldus worden uitgelegd dat het aanbrengen van een individueel Uniemerk, door de houder ervan of met zijn instemming, op waren als keurmerk niet kan worden beschouwd als een gebruik daarvan als merk dat onder het begrip „normaal gebruik” in de zin van deze bepaling valt. Het aanbrengen van dat merk levert evenwel een dergelijk normaal gebruik op indien daardoor tevens en tegelijkertijd de consument de waarborg wordt geboden dat de betrokken waren afkomstig zijn van eenzelfde onderneming en dat deze waren zijn vervaardigd onder controle van deze onderneming die kan worden geacht in te staan voor de kwaliteit ervan. In dat geval kan de houder van dat merk op grond van artikel 9, lid 1, onder b), van deze verordening verbieden dat een derde een overeenstemmend teken op identieke waren aanbrengt, indien daardoor gevaar voor verwarring bij het publiek kan ontstaan.

(HvJ 8 juni 2017 – Zaak C-689/15 – W. F. Gözze Frottierweberei en Gözze)

Sub artikel 52 Verordening 207/2009 en 59 Verordening 2017/1001 van 14 juni 2017 inzake het Uniemerik

Artikel 52, lid 1, onder a), en artikel 7, lid 1, onder g), van verordening nr. 207/2009 moeten aldus worden uitgelegd dat een individueel merk niet nietig kan worden verklaard – door deze bepalingen samen toe te passen – op grond dat de merkhouder niet door regelmatige kwaliteitscontroles bij zijn licentienemers waarborgt dat de kwaliteitsverwachtingen die het publiek aan dit teken verbindt, juist zijn. De bepalingen van verordening nr. 207/2009 betreffende de collectieve Uniemerken kunnen niet mutatis mutandis worden toegepast op de individuele Uniemerken.

(HvJ 8 juni 2017 – Zaak C-689/15 – W. F. Gözze Frottierweberei en Gözze)

Sub artikel 97 Verordening 207/2009 en 125 Verordening 2017/1001 van 14 juni 2017 inzake het Uniemerik

Artikel 97, lid 1, van verordening (EG) nr. 207/2009 moet aldus worden uitgelegd dat een in een lidstaat gevestigde juridisch onafhankelijke vennootschap die een dochtervennootschap is van een moedermaatschappij die niet in de Europese Unie is gevestigd, een „vestiging” in de zin van deze bepaling van deze moedermaatschappij vormt, wanneer deze dochter een centrum van werkzaamheid is dat, in de lidstaat waar zij is gelegen, beschikt over een vorm van werkelijke en stabiele aanwezigheid van waaruit een bedrijfsactiviteit wordt verricht, en dat zich naar buiten duurzaam manifesteert als het verlengstuk van de moedermaatschappij. (HvJ 18 mei 2017 – Zaak C-617/15 – Hummel Holding)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België (Hof van beroep Brussel) – zaak C-129/17 – Mitsubishi

Verzoekster MSK is een in Japan gevestigde onderneming, zij is onderdeel van een wereldwijde groep, en verzoekster MCFE is een in Nederland gevestigde vennootschap naar NL recht. MSK is merkhouder zowel binnen de Benelux als in de EU. MCFE is sinds haar oprichting in 1992 exclusief gerechtigd door MSK om vorkheftrucks voorzien van Mitsubishi-merktekens in de EER te produceren en op de markt te brengen. Zij levert zowel binnen als buiten de EER. De wederpartijen zijn DUMA Forklifts en G.S. International (GSI), beide gevestigd in België. Duma verkoopt eveneens zowel binnen als buiten de EER vorkheftrucks, zowel nieuw als tweedehands. Zij was eerder een officiële sub-dealer van Mitsubishi België, maar de samenwerking werd midden jaren 90 beëindigd. Tweede verweerder is een met Duma verbonden onderneming (zelfde bestuurders en sinds juli 2012 zelfde vestigingsplaats). GSI assembleert vorkheftrucks waaraan zij eigen serienummers geeft. Verzoekers vermoeden dat Duma, na beëindiging van het sub-dealercontract, is overgegaan tot invoer en in de handel brengen van vorkheftrucks die vanuit buiten de EER zijn ingevoerd zonder toestemming van de merkhouder. Verzoeksters eisen staking van de inbreuken en beëindigen publiciteit voor de onrechtmatig parallel ingevoerde heftrucks. Het gaat om debranding (verwijderen van merktekens) en rebranding (vervangen door overplakken van weggesneden merktekens).⁵

De vragen die het hof stelt zijn de volgende:

“A. Omvatten artikel 5 van richtlijn 2008/95/EG en artikel 9 van verordening 207/2009 van 26 februari 2009 inzake het Gemeenschapsmerk, het recht voor de merkhouder om zich te verzetten tegen de verwijdering, door een derde, zonder de toestemming van de merkhouder, van alle op de waren aangebrachte aan de merken gelijke tekens (debranding), wanneer het

⁵ samenvatting overgenomen van Nieuwsbrief Europa nr. 2017/6, p. 43

gaat om nooit eerder in de EER verhandelde waren, zoals waren geplaatst onder douane-entrepot, en wanneer de verwijdering door die derde geschiedt met het oog op de invoer of in de handel brengen van die waren in de EER?

B. Maakt het een verschil uit voor de beantwoording van de voormelde vraag A. of de invoer of het in de handel brengen in de EER van die waren geschiedt onder een eigen onderscheidingsteken aangebracht door die derde (rebranding)?

Maakt het voor de beantwoording van de eerste vraag een verschil indien de aldus ingevoerde of in de handel gebrachte waren, naar hun uiterlijke verschijning of model door de relevante gemiddelde consument nog steeds worden geïdentificeerd als afkomstig van de merkhouder?"

Sociaal recht

Richtlijn 2001/23/EG van 12 maart 2001 - Overgang van ondernemingen, behoud van rechten van de werknemers, onderlinge aanpassing wetgeving

Sub artikel 3

- Artikel 3 van richtlijn 2001/23/EG moet aldus worden uitgelegd dat de verkrijger, wanneer hij ruim een jaar na de overgang van de onderneming een werknemer ontslaat, bij de berekening van het aantal dienstjaren van die werknemer, dat bepalend is voor de opzegtermijn waarop deze recht heeft, het aantal dienstjaren moet meetellen dat die werknemer bij de vervreemder heeft vervuld.
(HvJ 6 april 2017 – Zaak C-336/15 – Unionen)
- Artikel 3 van richtlijn 2001/23/EG, gelezen in samenhang met artikel 16 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, moet aldus worden uitgelegd dat bij de overgang van een vestiging het behoud van de rechten en verplichtingen die voor de vervreemder uit een arbeidsovereenkomst voortvloeien, zich uitstrekt tot een door de vervreemder en de werknemer op basis van de contractvrijheid overeengekomen beding op grond waarvan hun arbeidsverhouding niet alleen wordt beheerst door de op het ogenblik van de overgang geldende collectieve overeenkomst, maar ook door latere overeenkomsten waarbij die overeenkomst wordt aangevuld, gewijzigd of vervangen, wanneer het nationale recht zowel in consensuele als in eenzijdige aanpassingsmogelijkheden voor de verkrijger voorziet.
(HvJ 27 april 2017 – Gevoegde zaken C-680/15 en C-681/15 – Asklepios Kliniken Langen-Seligenstadt)

Sub artikel 5

Richtlijn 2001/23/EG, en met name artikel 5, lid 1, ervan, moet aldus worden uitgelegd dat de door de artikelen 3 en 4 van die richtlijn gegarandeerde bescherming van werknemers behouden blijft in een situatie waarin de overgang van een onderneming plaatsvindt na een faillietverklaring in de context van een vóór de faillietverklaring voorbereide en onmiddellijk daarna uitgevoerde pre-pack, in het kader waarvan een door een rechtbank aangestelde „beoogd curator” met name de mogelijkheden onderzoekt van een eventuele voortzetting van de activiteiten van die onderneming door een derde en zich voorbereidt op handelingen die onmiddellijk na de faillietverklaring moeten worden verricht teneinde die voortzetting te verwezenlijken. In dat verband is niet relevant dat de pre-pack tevens de maximalisatie van de opbrengst van de overdracht voor alle schuldeisers van die onderneming beoogt.
(HvJ 22 juni 2017 - zaak C-126/16 – Federatie Nederlandse vakvereniging)

Verordening 1408/71 van 14 juni 1971 Sociale Zekerheid, E.G.

Sub artikel 13

Een prestatie als het zorgbestanddeel van de onderhoudsuitkering voor gehandicapten vormt een prestatie bij ziekte in de zin van verordening (EEG) nr. 1408/71. Artikel 13, lid 2, onder f), van verordening nr. 1408/71, moet aldus worden uitgelegd dat het feit dat een persoon rechten op een ouderdomspensioen heeft verkregen op grond van de bijdragen die hij gedurende een bepaalde periode heeft betaald aan het socialezekerheidsstelsel van een lidstaat, er niet aan in de weg staat dat die persoon naderhand ophoudt aan de wettelijke regeling van die lidstaat onderworpen te zijn. Het staat aan de nationale rechter om, op basis van de omstandigheden van het voor hem aanhangige geding en van de bepalingen van het toepasselijke nationale recht, vast te stellen wanneer die persoon is opgehouden aan die wettelijke regeling onderworpen te zijn.

(HvJ 1 februari 2017 – Zaak C-430/15 – Tolley)

Sub artikel 14

Artikel 12 bis, punt 1 bis, van verordening 574/72 moet aldus worden uitgelegd dat een E 101- verklaring die door het orgaan aangewezen door de bevoegde overheid van een lidstaat is afgegeven op grond van artikel 14, lid 2, onder a), van verordening 1408/71 zowel de socialezekerheidsorganen van de lidstaat waar het werk wordt verricht als de rechterlijke instanties van die lidstaat bindt, zelfs indien zij vaststellen dat de voorwaarden waaronder de betrokken werknemer zijn activiteit uitoefent, kennelijk niet binnen de materiële werkingsfeer van die bepaling van verordening 1408/71 vallen.

(HvJ 27 april 2017 – Zaak C-620/15 – A-Rosa Flussschiff)

Fiscaal recht

Richtlijn 2011/16 van 15 februari 2011 betreffende de administratieve samenwerking op het gebied van de belastingen

Sub artikel 1

1. Artikel 1, lid 1, en artikel 5 van richtlijn 2011/16 van 15 februari 2011 betreffende de administratieve samenwerking op het gebied van de belastingen moeten aldus worden uitgelegd dat het „verwachte belang” van de door een lidstaat aan een andere lidstaat gevraagde inlichtingen een voorwaarde is waaraan het inlichtingenverzoek moet voldoen om de verplichting van de aangezochte lidstaat om daaraan gevolg te geven te doen ingaan en tegelijk ook een voorwaarde is voor de wettigheid van het door die lidstaat aan een justitiabele gerichte bevel en van de sanctiemaatregel die hem wegens niet-naleving van dat besluit wordt opgelegd.

2. Artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie moet aldus worden uitgelegd dat een justitiabele die een geldboete is opgelegd wegens de niet-naleving van een bestuursbesluit waarbij hem werd gelast inlichtingen te verstrekken in het kader van een uitwisseling van inlichtingen tussen nationale belastingautoriteiten op grond van richtlijn 2011/16, het recht heeft om tegen de wettigheid van dat besluit op te komen.

3. Artikel 1, lid 1, en artikel 5 van richtlijn 2011/16 moeten aldus worden uitgelegd dat de toetsing door de aangezochte autoriteit bij wie de verzoekende autoriteit een inlichtingenverzoek op grond van die richtlijn heeft ingediend, zich niet beperkt tot de vraag

of de vormvoorschriften in acht zijn genomen, maar die aangezochte autoriteit in staat moet stellen om zich ervan te vergewissen dat het bij de gevraagde inlichtingen niet aan een verwacht belang ontbreekt, gelet op de identiteit van de belastingplichtige in kwestie en van de derde van wie eventueel inlichtingen worden gevraagd en op dat wat voor het belastingonderzoek in kwestie noodzakelijk is. Diezelfde bepalingen van richtlijn 2011/16 en artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie moeten aldus worden uitgelegd dat de nationale rechter in het kader van een beroep van een justitiabele tegen een sanctiemaatregel die hem door de aangezochte autoriteit is opgelegd wegens de niet-naleving van een bevel dat zij heeft vastgesteld na een inlichtingenverzoek van de verzoekende autoriteit op grond van richtlijn 2011/16, niet alleen bevoegd is om de opgelegde sanctie te herzien maar ook om de wettigheid van dat bevel te toetsen. Bij de voorwaarde van de wettigheid van dat bevel op het punt van het verwachte belang van de gevraagde inlichtingen, beperkt de rechterlijke toetsing zich tot de vraag of een dergelijk belang niet kennelijk ontbreekt.

4. Artikel 51, lid 1, van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie moet aldus worden uitgelegd dat een lidstaat het Unierecht in de zin van die bepaling ten uitvoer brengt, en het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie dus van toepassing is, wanneer hij in zijn wetgeving voorziet in een geldboete voor een justitiabele die weigert inlichtingen te verstrekken in het kader van een uitwisseling tussen belastingautoriteiten op grond van met name de bepalingen van richtlijn 2011/16/EU.

(HvJ 16 mei 2017 – Zaak C-682/15 – Berlioz Investment Fund)

Sub artikel 16

Artikel 47, tweede alinea, van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie moet aldus worden uitgelegd dat de rechter van de aangezochte lidstaat in het kader van de uitoefening van zijn rechterlijk toezicht toegang moet hebben tot het inlichtingenverzoek dat door de verzoekende lidstaat aan de aangezochte lidstaat is gericht. De betrokken justitiabele beschikt daarentegen niet over een recht van toegang tot dit inlichtingenverzoek in zijn geheel, dat overeenkomstig artikel 16 van richtlijn 2011/16 een geheim document blijft. Om zijn zaak op het punt van het verwachte belang van de gevraagde inlichtingen in volle omvang te laten behandelen, volstaat het in beginsel dat hij over de in artikel 20, lid 2, van die richtlijn bedoelde inlichtingen beschikt.

(HvJ 16 mei 2017 – Zaak C-682/15 – Berlioz Investment Fund)

Artikel 41 van de wet van 26 maart 1999 betreffende het Belgisch actieplan voor de werkgelegenheid 1998 en houdende diverse bepalingen

Het beginsel van het getrouwe beeld en het voorzichtigheidsbeginsel, die zijn neergelegd in artikel 2, lid 3, respectievelijk artikel 31, lid 1, onder c), van richtlijn 78/660/EEG van 25 juli 1978 op de grondslag van artikel 50, lid 2, onder g), VWEU betreffende de jaarrekening van bepaalde vennootschapsvormen, zoals gewijzigd bij richtlijn 2003/51/EG, moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich niet verzetten tegen een boekingsmethode volgens welke een vennootschap die een optierecht op aandelen uit geeft, de voor die optie ontvangen prijs als winst boekt in het boekjaar waarin die optie is gelicht, of bij het verstrijken van de geldigheidsduur daarvan.

(HvJ 15 juni 2017 – Gevoegde zaken C-444/16 en C-445/16 – Immo Chiaradia en Docteur De Bruyne – op prejudiciële vraag van hof van beroep Bergen)

Artikel 21, 5°, WIB '92

Artikel 56 VWEU en artikel 36 van de Overeenkomst betreffende de EER van 2 mei 1992 moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich verzetten tegen een nationale wettelijke regeling, waarbij wordt voorzien in een nationale belastingvrijstellingsregeling, voor zover deze laatste regeling – hoewel zij zonder onderscheid geldt voor inkomsten uit spaardeposito's bij aanbieders van bankdiensten die in België zijn gevestigd of in een andere lidstaat van de EER – de toegang van in andere lidstaten gevestigde dienstverrichters tot de Belgische bankenmarkt aan voorwaarden onderwerpt, hetgeen de verwijzende rechter dient na te gaan.

(HvJ 8 juni 2017 – Zaak C-580/15 – Van der Weegen – op prejudiciële vraag van de rechtbank van eerste aanleg West- Vlaanderen, afdeling Brugge)

Artikel 233, derde lid, WIB 92

1. De vrijheid van vestiging moet aldus worden uitgelegd dat zij zich niet verzet tegen een belastingregeling van [België], volgens welke zowel niet-ingezeten vennootschappen die in die lidstaat een economische activiteit verrichten door middel van een vaste inrichting, als ingezeten vennootschappen – daaronder begrepen ingezeten dochterondernemingen van niet-ingezeten vennootschappen – aan een belasting als de „fairness tax” onderworpen zijn wanneer zij dividenden uitkeren die niet in hun uiteindelijke belastbare resultaat zijn opgenomen omdat zij hebben gebruikgemaakt van bepaalde belastingvoordelen waarin de nationale belastingwetgeving voorziet. Dit geldt evenwel enkel indien de wijze waarop de belastbare grondslag van deze belasting wordt bepaald in de praktijk niet tot gevolg heeft dat niet-ingezeten vennootschappen ongunstiger worden behandeld dan ingezeten vennootschappen. Het staat aan de verwijzende rechter om na te gaan of dit het geval is.

2. Artikel 5 van richtlijn 2011/96/EU van 30 november 2011 betreffende de gemeenschappelijke fiscale regeling voor moedermaatschappijen en dochterondernemingen uit verschillende lidstaten moet aldus worden uitgelegd dat het zich niet verzet tegen een belastingregeling van [België], waarbij een belasting als de „fairness tax” wordt ingevoerd waaraan zowel niet-ingezeten vennootschappen die in die lidstaat een economische activiteit verrichten door middel van een vaste inrichting, als ingezeten vennootschappen – daaronder begrepen ingezeten dochterondernemingen van niet-ingezeten vennootschappen – onderworpen zijn wanneer zij dividenden uitkeren die niet in hun uiteindelijke belastbare resultaat zijn opgenomen omdat zij hebben gebruikgemaakt van bepaalde belastingvoordelen waarin de nationale belastingwetgeving voorziet.

3. Artikel 4, lid 1, onder a), van richtlijn 2011/96, gelezen in samenhang met lid 3 van dat artikel, moet aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een nationale belastingregeling als die welke in het hoofdgeding aan de orde is, voor zover deze regeling in een geval waarin een moedermaatschappij de van haar dochteronderneming ontvangen winsten pas uitkeert na het jaar waarin zij deze heeft ontvangen, tot gevolg heeft dat die winsten voor een groter gedeelte worden belast dan het in die bepaling vastgestelde plafond van 5 %.

(HvJ 17 mei 2017 – Zaak C-68/15 – X /Ministerraad België)

Richtlijn 2006/112/EG van 28 november 2006 betreffende het gemeenschappelijke stelsel van BTW

Sub artikelen 2, 70 en 71

Artikel 2, lid 1, onder d), en de artikelen 70 en 71 van richtlijn 2006/112/EG moeten aldus worden uitgelegd dat geen btw verschuldigd is voor het geheel vernietigde of onherstelbaar

verloren gegane deel van goederen die onder de regeling extern communautair douanevervoer zijn geplaatst.

(HvJ 18 mei 2017 - zaak C-154/16 – Latvijas Dzēlceļš)

Sub artikel 2 en 14

Artikel 2, lid 1, onder a), en artikel 14, lid 1, van richtlijn 2006/112/EG moeten aldus worden uitgelegd dat voor de heffing van btw geen sprake is van een belastbare levering van goederen onder bezwarende titel wanneer, de eigendom van onroerend goed door een ondernemer voor de btw aan de schatkist of een lagere overheid van een lidstaat wordt overgedragen ter voldoening van een achterstallige belastingschuld.

(HvJ 11 mei 2017 – Zaak C-36/16 – Posnania Investment)

Sub artikel 13

Artikel 13, lid 1, tweede alinea, van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat een publiekrechtelijk lichaam dat een werkzaamheid uitoefent die erin bestaat toegang tot een weg te verlenen tegen betaling van tol, in een situatie als die van het hoofdgeding niet moet worden geacht te concurreren met particuliere exploitanten die, op basis van een met het betrokken publiekrechtelijke lichaam op grond van nationale wettelijke bepalingen gesloten overeenkomst, op andere tolwegen tol innen.

(HvJ 19 januari 2017 – Zaak C-344/15 – National Roads Authority)

Sub artikel 25

Richtlijn 2006/112/EG, moet aldus worden uitgelegd dat houders van reproductierechten geen dienst in de zin van deze richtlijn verrichten ten behoeve van producenten en importeurs van blanco dragers en van inrichtingen voor opname en reproductie bij wie collectieve beheersorganisaties voor auteursrechten en naburige rechten voor rekening van deze rechthebbenden, maar in eigen naam, een heffing innen op de verkoop van deze inrichtingen en dragers.

(HvJ 18 januari 2017 – Zaak C-37/16 – SAWP)

Sub artikel 71

Artikel 71, lid 1, van richtlijn 2006/112, moet aldus worden uitgelegd dat de onttrekking van een goed aan het douanetoezicht binnen een vrije zone niet leidt tot het plaatsvinden van het belastbare feit en het verschuldigd worden van de btw bij invoer indien dit goed niet in het economische circuit van de EU is gebracht, hetgeen door de verwijzende rechter moet worden beoordeeld.

Artikel 71, lid 1, tweede alinea, van richtlijn 2006/112, moet aldus worden uitgelegd dat wanneer een douaneschuld ontstaat krachtens artikel 203 van verordening 2913/92 en, op grond van de omstandigheden van het hoofdgeding, is uitgesloten dat deze schuld het ontstaan van een schuld inzake btw tot gevolg heeft, artikel 204 van deze verordening niet hoeft te worden toegepast met het enkele doel de intrede van het belastbare feit van deze belasting te rechtvaardigen.

(HvJ 1 juni 2017 – Zaak C-571/15 – Wallenborn Transports)

Sub artikel 132

Artikel 132, lid 1, onder i), van richtlijn 2006/112/EG moet in die zin worden uitgelegd dat activiteiten waarbij studenten van een hogeronderwijsinstelling in het kader van hun opleiding en tegen betaling aan derden restaurant- en theaterdiensten leveren, kunnen

worden aangemerkt als „nauw samenhangend” met de hoofdprestatie, het onderwijs, en dus als vrijgesteld van btw, wanneer deze diensten onmisbaar zijn voor hun opleiding en niet bedoeld zijn om deze instelling extra inkomsten te verschaffen door in directe concurrentie met btw-plichtige commerciële ondernemingen diensten te verrichten. Het staat aan de nationale rechter dit na te gaan.

(HvJ 4 mei 2017 – Zaak C-699/15 – Brockenhurst College)

Sub artikel 138

Artikel 131 en artikel 138, lid 1, van richtlijn 2006/112/EG moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich ertegen verzetten dat de belastingdienst van een lidstaat een intracommunautaire levering weigert van de btw vrij te stellen enkel en alleen omdat de afnemer die gevestigd is op het grondgebied van de lidstaat van bestemming en voor handelingen in die staat beschikt over een geldig identificatienummer voor btw, op het tijdstip van die levering noch in het systeem voor de uitwisseling van informatie inzake de btw was geregistreerd, noch aan een belastingregeling voor intracommunautaire verwervingen onderworpen was, terwijl geen enkele ernstige aanwijzing duidt op het bestaan van fraude en vaststaat dat is voldaan aan de materiële voorwaarden voor de vrijstelling.

In dat geval verzet artikel 138, lid 1, van deze richtlijn, uitgelegd in het licht van het evenredigheidsbeginsel, zich ook tegen die weigering wanneer de verkoper op de hoogte was van de situatie waarin de afnemer zich voor de toepassing van de btw bevond, en verwachtte dat de afnemer naderhand met terugwerkende kracht als intracommunautaire handelaar zou worden geregistreerd.

(HvJ 9 februari 2017 – Zaak C-21/16 – Euro Tyre)

Sub artikel 146

Artikel 146, lid 1, onder e), van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat de in die bepaling voorziene vrijstelling niet van toepassing is op een dienst, die verband houdt met het vervoer van goederen naar een derde land, wanneer die dienst niet rechtstreeks voor de afzender of de ontvanger van die goederen wordt verricht.

(HvJ 29 juni 2017 – Zaak C-288/16 – L.Č. – Letland)

Sub artikel 148

1. Artikel 148, onder d), van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat hijsdiensten bestaande in het laden en lossen van een schip diensten zijn die worden verricht voor de rechtstreekse behoeften van de lading van de in artikel 148, onder a), van die richtlijn bedoelde schepen.

2. Artikel 148, onder d), van richtlijn 2006/112 moet aldus worden uitgelegd dat niet alleen hijsdiensten bestaande in het laden en lossen van een schip als bedoeld in artikel 148, onder a), van die richtlijn die plaatsvinden in de eindhandelsfase van een dergelijke dienst, kunnen worden vrijgesteld, maar tevens in een eerdere fase verrichte diensten, zoals een dienst verricht door een onderaannemer voor een ondernemer die deze vervolgens doorberekent aan een transit- of vervoeronderneming, en dat ook hijsdiensten bestaande in het laden en lossen van een schip die worden verricht voor degene die deze lading onder zich heeft, zoals de exporteur of de importeur ervan, kunnen worden vrijgesteld.

(HvJ 4 mei 2017 – Zaak C-33/16 – A)

Sub artikel 199

Artikel 199, lid 1, onder g), van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat het van toepassing is op de levering van onroerend goed dat in een openbare verkoop op grond van een executoriale titel door de executieschuldenaar aan een andere persoon wordt verkocht.

De bepalingen van richtlijn 2006/112, alsook de beginselen van fiscale neutraliteit, doeltreffendheid en evenredigheid moeten aldus worden uitgelegd dat zij er niet aan in de weg staan dat aan de koper van een goed het recht wordt ontzegd om de btw af te trekken die hij onterecht aan de verkoper heeft betaald op basis van een factuur die is opgemaakt volgens de gewone regeling inzake de btw, terwijl de relevante handeling onder de verleggingsregeling viel, wanneer de verkoper die belasting aan de schatkist heeft betaald. Voor zover de terugbetaling door de verkoper aan de koper van de onterecht gefactureerde btw onmogelijk of uiterst moeilijk wordt, met name in geval van insolventie van de verkoper, vereisen die beginselen echter dat de koper zijn vordering tot terugbetaling rechtstreeks tot de belastingdienst kan richten.

Het evenredigheidsbeginsel moet aldus worden uitgelegd dat het eraan in de weg staat dat in een situatie als in het hoofdgeding de nationale belastingdienst aan een belastingplichtige die een goed heeft gekocht waarvan de levering onder de verleggingsregeling valt, een fiscale sanctie oplegt ten belope van 50 % van het bedrag van de btw dat hij aan de belastingdienst moet betalen, wanneer die belastingdienst geen belastinginkomsten heeft gederfd en er geen aanwijzing van belastingfraude is, hetgeen de verwijzende rechter dient na te gaan.

(HvJ 26 april 2017 – Zaak C-564/15 – Farkas)

Sub artikel 311

Artikel 311, lid 1, punt 1, van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat gebruikte onderdelen die worden gedemonteerd uit autowrakken die door een autorecyclagebedrijf zijn gekocht van een particulier, en die zijn bestemd voor wederverkoop als reserveonderdelen, „gebruikte goederen” in de zin van die bepaling zijn, met als gevolg dat de levering van die onderdelen, door een belastingplichtige wederverkoper, onder de toepassing van de winstmargeregeling valt.

(HvJ 18 januari 2017 – Zaak C-471/15 – Sjelle Autogenbrug)

Verordening 952/2013 van 9 oktober 2013 - tot vaststelling van het douanewetboek van de Unie en verordening (EEG) nr. 2913/92 van 12 oktober 1992 tot vaststelling van het communautair douanewetboek

Sub artikel 32 Verordening 2913/92 en 71 Verordening 952/2013

Artikel 32, lid 1, onder e), i), van verordening (EEG) nr. 2913/92 moet aldus worden uitgelegd dat het begrip „kosten van vervoer” in de zin van die bepaling zich uitstrekt tot de door de expediteur aan de importeur in rekening gebrachte toeslag die overeenkomt met de winst en de kosten van die expediteur in verband met zijn organisatie van het vervoer van de ingevoerde goederen naar het douanegebied van de Unie.

(HvJ 11 mei 2017 - zaak C-59/16 – The Shirtmakers)

Sub artikelen 202 Verordening 2913/92 en 79 Verordening 952/2013

Artikel 202, lid 3, eerste streepje, van verordening (EEG) nr. 2913/92 moet aldus worden uitgelegd dat een rechtspersoon wiens werknemer, die niet zijn wettelijke vertegenwoordiger is, het op onregelmatige wijze binnenbrengen van goederen in het douanegebied van de Unie heeft teweeg gebracht, als schuldenaar kan worden aangemerkt

van de door dit binnenbrengen ontstane douaneschuld indien deze werknemer de betrokken goederen heeft binnengebracht binnen de grenzen van de hem door zijn werkgever opgedragen taken en in uitvoering van de instructies die hem hiertoe zijn gegeven door een andere werknemer van deze onderneming die daartoe in het kader van zijn eigen functies bevoegd is, en de voornoemde werknemer dus binnen het kader van de uitoefening van zijn taken in naam en voor rekening van zijn werkgever heeft gehandeld.

Om een bepaalde handeling ten aanzien van een werkgever-rechtspersoon als frauduleus handelen of manifeste nalatigheid in de zin van dit artikel te kwalificeren, moet niet alleen de werkgever zelf in aanmerking worden genomen maar dient aan deze werkgever ook het gedrag te worden toegerekend van de bij deze rechtspersoon in dienst zijnde werknemer of werknemers die – binnen de grenzen van de hun door hun werkgever opgedragen taken en dus binnen het kader van de uitoefening van hun respectieve bevoegdheden in naam en voor rekening van hun werkgever handelend – het op onregelmatige wijze binnenbrengen van goederen hebben teweeg gebracht.

(HvJ 25 januari 2017 – Zaak C-679/15 – Ultra-Brag)

Sub artikelen 204 Verordening 2913/92 en 79 Verordening 952/2013

1. Artikel 204, lid 1, onder a), van verordening nr. 2913/92, zoals gewijzigd bij verordening nr. 648/2005, moet aldus worden uitgelegd dat wanneer niet het totale volume van onder de regeling extern communautair douanevervoer geplaatste goederen is aangebracht bij het door die regeling bepaalde douanekantoor van bestemming omdat een deel van die goederen geheel is vernietigd of onherstelbaar verloren is gegaan, zoals afdoende is aangetoond, die situatie in beginsel een douaneschuld bij invoer doet ontstaan voor het deel van de goederen dat niet bij dat kantoor is aangebracht, aangezien er sprake is van niet-nakoming van een van de verplichtingen van die regeling, namelijk het aanbrengen van ongeschonden goederen op het douanekantoor van bestemming.

Het staat aan de nationale rechter om na te gaan of een omstandigheid zoals de beschadiging van een losinstallatie in casu beantwoordt aan de criteria die gelden voor de begrippen overmacht en toeval in de zin van artikel 206, lid 1, van verordening nr. 2913/92, zoals gewijzigd bij verordening nr. 648/2005, namelijk of zij abnormaal is voor een marktdeelnemer die actief is op het vlak van het vervoer van vloeibare stoffen en een omstandigheid buiten zijn toedoen is, en of die gevolgen niet hadden kunnen worden vermeden ondanks alle aan de dag gelegde zorgvuldigheid. In het kader van dat onderzoek moet deze rechter met name rekening houden met de naleving door marktdeelnemers zoals de aangever en de vervoerder van de regels en voorschriften die gelden op het vlak van de technische staat van tanks en de veiligheid van het vervoer van vloeibare stoffen zoals solvent.

2. Artikel 96, lid 1, onder a), juncto artikel 204, lid 1, onder a), en lid 3, van verordening nr. 2913/92, zoals gewijzigd bij verordening nr. 648/2005, moeten aldus worden uitgelegd dat de aangever gehouden is tot betaling van de douaneschuld die is ontstaan voor onder de regeling extern communautair douanevervoer geplaatste goederen, ook al is de vervoerder de verplichtingen niet nagekomen die op hem rusten krachtens artikel 96, lid 2, van deze verordening, in het bijzonder de verplichting om deze goederen binnen de gestelde termijn ongeschonden aan te brengen op het douanekantoor van bestemming.

3. Artikel 96, lid 1, onder a), en lid 2, artikel 204, lid 1, onder a), en lid 3, en artikel 213 van verordening nr. 2913/92, zoals gewijzigd bij verordening nr. 648/2005, moeten aldus worden uitgelegd dat de douaneautoriteit van een lidstaat niet verplicht is om de vervoerder die naast de aangever moet worden beschouwd als schuldenaar van de douaneschuld, hoofdelijk aan te spreken.

(HvJ 18 mei 2017 - zaak C-154/16 – Latvijas Dzelzceļš)

Sub artikelen 220 Verordening 2913/92 en 119 Verordening 952/2013

1. Artikel 220, lid 2, onder b), van verordening (EEG) nr. 2913/92, zoals gewijzigd bij verordening (EG) nr. 2700/2000, moet aldus worden uitgelegd dat een importeur, onder aanvoering van zijn goede trouw, slechts een gewettigd vertrouwen op grond van deze bepaling kan aanvoeren om zich te verzetten tegen een boeking achteraf van invoerrechten, wanneer aan drie cumulatieve voorwaarden is voldaan. Allereerst moet inning van deze rechten achterwege zijn gebleven ten gevolge van een vergissing van de bevoegde autoriteiten zelf, vervolgens moet die vergissing van dien aard zijn dat een belastingschuldige te goeder trouw deze redelijkerwijze niet had kunnen ontdekken, en ten slotte moet laatstbedoelde voor zijn douaneaangifte aan alle geldende voorschriften hebben voldaan. Van een dergelijk gewettigd vertrouwen is met name geen sprake wanneer een importeur, hoewel hij duidelijke redenen heeft om te twifelen aan de juistheid van een certificaat van oorsprong „formulier A”, niet ertoe is overgegaan om, binnen de mate van hetgeen voor hem mogelijk was, de omstandigheden inzake de afgifte van dat certificaat te onderzoeken teneinde na te gaan of die twijfels gegrond waren. Een dergelijke verplichting betekent evenwel niet dat een importeur algemeen gehouden is om systematisch de omstandigheden te controleren waaronder de douaneautoriteiten van de staat van uitvoer een certificaat van oorsprong „formulier A” hebben afgegeven. Het staat aan de verwijzende rechter om aan de hand van alle concrete elementen van het hoofdgeding te beoordelen of in casu aan die drie voorwaarden is voldaan.

2. Artikel 220, lid 2, onder b), van verordening nr. 2913/92, zoals gewijzigd bij verordening nr. 2700/2000, moet aldus worden uitgelegd dat in een zaak als die in het hoofdgeding, uit de gegevens in een verslag van het Europees Bureau voor fraudebestrijding (OLAF) kan worden afgeleid dat een importeur zich niet kan beroepen op een gewettigd vertrouwen op grond van deze bepaling om zich te verzetten tegen een boeking achteraf van de invoerrechten. Wanneer een dergelijk verslag slechts een algemene beschrijving van de betrokken situatie bevat, hetgeen de nationale rechter dient na te gaan, kan dit verslag op zichzelf echter niet volstaan om rechtens genoegzaam aan te tonen dat in alle opzichten daadwerkelijk aan die voorwaarden is voldaan, met name wat betreft de relevante gedraging van de exporteur. In dat geval staat het in beginsel aan de douaneautoriteiten van de staat van invoer om, middels aanvullend bewijsmateriaal, te bewijzen dat de afgifte van een onjuist certificaat van oorsprong „formulier A” door de douaneautoriteiten van de staat van uitvoer, te wijten is aan de onjuiste voorstelling van de feiten door de exporteur. Wanneer de douaneautoriteiten van de staat van invoer dat bewijs niet kunnen leveren, staat het in voorkomend geval echter aan de importeur om te bewijzen dat het certificaat is opgesteld op basis van een juiste weergave van de feiten door de exporteur.

(HvJ 16 maart 2017 – Zaak C-47/16 – Veloserviss)

Sub artikelen 236 Verordening 2913/92 en 116 Verordening 952/2013

Wanneer invoerrechten, met inbegrip van antidumpingrechten, worden terugbetaald omdat zij zijn geïnd in strijd met het Unierecht – hetgeen aan de verwijzende rechter staat om na te gaan – bestaat er voor de lidstaten een uit het Unierecht voortvloeiende verplichting om aan de justitiabelen die recht hebben op de terugbetaling, de daarover verschuldigde rente te vergoeden, welke rente begint te lopen op de datum van betaling door deze justitiabelen van de terugbetaalde rechten.

(HvJ 18 januari 2017 – Zaak C-365/15 – Wortmann)

Staatsrecht en Bestuursrecht

Protocol betreffende de voorrechten en immuniteiten van de Europese Unie,

Sub artikel 14

Artikel 14 van protocol (nr. 7) betreffende de voorrechten en immuniteiten van de EU en de bepalingen van het Statuut van de ambtenaren van de EU betreffende het gemeenschappelijk stelsel van sociale zekerheid van de instellingen van de Unie, verzetten zich tegen een nationale wettelijke regeling, op grond waarvan de inkomsten uit onroerend goed die in een lidstaat zijn ontvangen door een ambtenaar van de Europese Unie die in die lidstaat zijn fiscale woonplaats heeft, worden onderworpen aan sociale bijdragen en heffingen die bestemd zijn voor de financiering van het socialezekerheidsstelsel van die lidstaat.

(HVJ 10 mei 2017 – Zaak C-690/15 – de Lobkowicz)

Handvest van de grondrechten van de Europese Unie

Sub artikel 50

Artikel 50 Handvest grondrechten EU moet aldus worden uitgelegd dat het zich niet verzet tegen een nationale regeling die het mogelijk maakt strafrechtelijke vervolging in te stellen wegens verzuim btw te betalen, nadat voor dezelfde feiten een definitieve fiscale sanctie is opgelegd, wanneer deze sanctie is opgelegd aan een vennootschap met rechtspersoonlijkheid terwijl die strafrechtelijke vervolging wordt ingesteld tegen een natuurlijke persoon.

(HvJ 5 april 2017 – Gevoegde zaken C-217/15 en C-350/15 – Orsi)

[noot: De vervolging van de bestuurders van een vennootschap, nadat voor dezelfde feiten de vennootschappen zijn bestraft, is derhalve niet in strijd met het algemeen rechtsbeginsel non bis in idem.](#)

Richtlijn 2004/18/EG van 31 maart 2004 betreffende de coördinatie van de procedures voor het plaatsen van overheidsopdrachten voor werken, leveringen en diensten

Sub artikel 45

Artikel 45, lid 2, onder g), van richtlijn 2004/18, op basis waarvan een ondernemer van deelneming aan een overheidsopdracht kan worden uitgesloten, onder meer wanneer hij zich „in ernstige mate schuldig” heeft gemaakt aan valse verklaringen bij het verstrekken van de door de aanbestedende dienst gevraagde inlichtingen, moet aldus worden uitgelegd dat het kan worden toegepast wanneer de betrokken ondernemer verantwoordelijk is voor een nalatigheid van een zekere mate van ernst, namelijk een nalatigheid die een beslissende invloed kan hebben op de beslissingen tot uitsluiting van, selectie voor of gunning van een overheidsopdracht, ongeacht of wordt vastgesteld dat deze ondernemer een opzettelijke fout heeft gemaakt.

(HvJ 4 mei 2017 – Zaak C-387/14 – Esaprojekt)

Sub artikel 51

Artikel 51 van richtlijn 2004/18/EG juncto artikel 2 van deze richtlijn staat eraan in de weg dat een ondernemer, na het verstrijken van de termijn voor het indienen van de inschrijvingen voor een overheidsopdracht, aan de aanbestedende dienst, als bewijs dat hij voldoet aan de voorwaarden om aan een overheidsopdrachtenprocedure deel te nemen,

documenten overlegt die in zijn oorspronkelijke inschrijving niet zijn vermeld, zoals een door een derde entiteit uitgevoerde overeenkomst en de verbintenis van deze entiteit om deze ondernemer bekwaamheden en middelen ter beschikking te stellen die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de betrokken opdracht.

(HvJ 4 mei 2017 – Zaak C-387/14 – Esaprojekt)

Wet van 25 februari 2003 ter bestrijding van discriminatie en tot wijziging van de wet van 15 februari 1993 tot oprichting van een Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding en Richtlijn 2000/78/EG van 27 november 2000 tot instelling van een algemeen kader voor gelijke behandeling in arbeid en beroep

Sub artikel 2

- Artikel 2, lid 2, onder a), van richtlijn 2000/78/EG van 27 november 2000 tot instelling van een algemeen kader voor gelijke behandeling in arbeid en beroep moet aldus worden uitgelegd dat het verbod om een islamitische hoofddoek te dragen, dat voortvloeit uit een interne regel van een particuliere onderneming die voorziet in een verbod op het zichtbaar dragen van enig politiek, filosofisch of religieus teken op het werk, geen directe discriminatie op basis van godsdienst of overtuiging in de zin van die richtlijn vormt.

Een dergelijke interne regel van een particuliere onderneming kan daarentegen wel indirecte discriminatie in de zin van artikel 2, lid 2, onder b), van richtlijn 2000/78 vormen, indien vaststaat dat de daarin opgenomen ogenschijnlijk neutrale verplichting in feite tot gevolg heeft dat de personen die een bepaalde godsdienst aanhangen of een bepaalde overtuiging hebben bijzonder worden benadeeld, tenzij die verplichting objectief wordt gerechtvaardigd door een legitiem doel, zoals het nastreven door de werkgever, in de relaties met zijn klanten, van een beleid van politieke, filosofische en religieuze neutraliteit, en de middelen om dat doel te bereiken passend en noodzakelijk zijn, hetgeen de verwijzende rechter dient na te gaan.

(HvJ 14 maart 2017 - zaak C-157/15 – Achbita)

- Artikel 4, lid 1, van richtlijn 2000/78/EG dient aldus te worden uitgelegd dat de wil van een werkgever om rekening te houden met de wensen van een klant om de diensten van die werkgever niet langer te laten verrichten door een werknemer die een islamitische hoofddoek draagt, niet kan worden beschouwd als een wezenlijk en bepalend beroepsvereiste in de zin van die bepaling.

(HvJ 14 maart 2017 – zaak C-188/15 – Bougnaoui)

Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU)

Sub artikel 107 VWEU

- Het besluit van een vennootschap waarvan het merendeel van de aandelen in handen is van een lidstaat, met het oog op het tenietdoen van een schuld in te stemmen met de inbetalinggeving van een actief dat eigendom is van een andere onderneming, waarvan die lidstaat enig aandeelhouder is, en een bedrag te betalen ter hoogte van het verschil tussen de geschatte waarde van dat actief en het bedrag van de schuldvordering, kan staatssteun in de zin van artikel 107 VWEU vormen indien: dat besluit een al dan niet rechtstreeks met staatsmiddelen bekostigd voordeel is en aan de staat kan worden toegerekend, de begunstigde onderneming geen vergelijkbare faciliteiten zou hebben gekregen van een particuliere schuldeiser, en genoemd besluit de handel tussen

lidstaten ongunstig kan beïnvloeden en de mededinging kan vervalsen. Het is aan de nationale rechterlijke instanties om na te gaan of aan die voorwaarden is voldaan.

(HvJ 18 mei 2017 – zaak C-150/16 - Fondul Proprietatea)

- Een belastingvrijstelling, die een tot de Katholieke Kerk behorende congregatie geniet voor werken uitgevoerd aan een gebouw dat is bestemd voor de uitoefening van activiteiten die geen strikt religieus doel hebben, kan onder het verbod van artikel 107, lid 1, VWEU vallen indien en voor zover het daarbij gaat om economische activiteiten, wat de verwijzende rechterlijke instantie dient na te gaan.

(HvJ 27 juni 2017 – Zaak C-74/16 – Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania)

Sub artikel 108

Indien een nationale rechterlijke instantie als staatssteun aanmerkt het besluit van een vennootschap waarvan het merendeel van de aandelen in handen is van een lidstaat, met het oog op het tenietdoen van een schuld in te stemmen met de inbetalinggeving van een actief dat eigendom is van een andere onderneming, waarvan die lidstaat enig aandeelhouder is, en een bedrag te betalen ter hoogte van het verschil tussen de geschatte waarde van dat actief en het bedrag van de schuldvordering, moeten de instanties van die lidstaat die steun op grond van artikel 108, lid 3, VWEU bij de Europese Commissie aanmelden voordat hij ten uitvoer wordt gelegd.

(HvJ 18 mei 2017 – zaak C-150/16 - Fondul Proprietatea)

Sub artikel 267

- Het Hof kan weigeren uitspraak te doen over een prejudiciële vraag van een nationale rechter wanneer duidelijk blijkt dat de gevraagde uitlegging van het Unierecht geen enkel verband houdt met een reëel geschil of met het voorwerp van het hoofdgeding, wanneer het vraagstuk van hypothetische aard is of wanneer het Hof niet beschikt over de gegevens, feitelijk en rechtens, die noodzakelijk zijn om een nuttig antwoord te geven op de gestelde vragen. Een verzoek van een nationale rechterlijke instantie kan met name worden afgewezen wanneer duidelijk is dat het Unierecht rechtstreeks noch indirect van toepassing kan zijn op de omstandigheden van het geval.

(HvJ 2 maart 2017 – Zaak C-97/16 – Pérez Retamero)

- 1. Artikel 267, derde alinea, VWEU moet aldus worden uitgelegd dat een rechterlijke instantie waarvan de beslissingen volgens het nationale recht vatbaar zijn voor hoger beroep niet kan worden beschouwd als een in laatste aanleg rechtsprekende rechterlijke instantie in de gevallen waarin het cassatieberoep tegen een beslissing van die rechterlijke instantie niet is beoordeeld wegens afstand van geding door de verzoekende partij.

2. Artikel 267, derde alinea, VWEU moet aldus worden uitgelegd dat een in laatste aanleg rechtsprekende rechterlijke instantie het Hof geen prejudiciële vraag hoeft te stellen wanneer een cassatieberoep wordt verworpen wegens redenen van niet-ontvankelijkheid die eigen zijn aan de procedure bij die rechterlijke instantie, mits het gelijkwaardigheids- en het doeltreffendheidsbeginsel in acht worden genomen.

(HvJ 15 maart 2017 – Zaak C-3/16 – Aquino)

Richtlijn 95/46/EG van 24 oktober 1995 - Persoonsgegevens, bescherming en vrij verkeer

Sub artikel 6

Artikel 6, lid 1, onder e), artikel 12, onder b), en artikel 14, eerste alinea, onder a), van richtlijn 95/46/EG, gelezen in samenhang met artikel 3 van de Eerste richtlijn (68/151/EEG) van 9 maart 1968 strekkende tot het coördineren van de waarborgen, welke in de lidstaten worden verlangd van de vennootschappen in de zin van de tweede alinea van artikel 58 van het Verdrag, om de belangen te beschermen zowel van de deelnemers in deze vennootschappen als van derden, zulks teneinde die waarborgen gelijkwaardig te maken, zoals gewijzigd bij richtlijn 2003/58/EG, moeten aldus worden uitgelegd dat het bij de huidige stand van het Unierecht aan de lidstaten is om te bepalen of natuurlijke personen als bedoeld in artikel 2, lid 1, onder d) en j), van richtlijn 68/151 de met het houden van het centraal register, handelsregister of vennootschapsregister belaste autoriteit mogen verzoeken om op basis van een beoordeling per geval na te gaan of het, om zwaarwegende en gerechtvaardigde redenen die verband houden met hun bijzondere situatie, bij wijze van uitzondering gerechtvaardigd is om, na verloop van een voldoende lange termijn na de ontbinding van de betrokken vennootschap, de toegang tot in dat register over hen opgenomen persoonsgegevens te beperken tot derden die een aantoonbaar belang hebben bij inzage in die gegevens.

(HvJ 9 maart 2017 – Zaak C-398/15 – Manni)

Sub artikel 7

Artikel 7, onder f), van richtlijn 95/46/EG moet aldus worden uitgelegd dat daarbij niet de verplichting wordt opgelegd om persoonsgegevens aan een derde te verstrekken om hem in staat te stellen bij een civiele rechter een beroep tot schadevergoeding in te stellen voor schade die is veroorzaakt door de persoon op wie de gegevensbescherming betrekking heeft. Artikel 7, onder f), van deze richtlijn verzet zich evenwel niet tegen een dergelijke mededeling op basis van het nationale recht.

(HvJ 4 mei 2017 – Zaak C-13/16 – Rīgas satiksme)